

**ODBOR PRO VÁLEČNÉ VETERÁNY A VÁLEČNÉ
HROBY MINISTERSTVA OBRANY**

Náměstí Svobody 471/4, Praha 6. PSČ 160 01, datová schránka hjyaavk

Čj.: MO 966957/2024-1026

Počet listů: 34

Schvaluji
Mgr. Jana Černochová
ministřyně obrany
podepsáno elektronicky

Praha 4. prosince 2024

**KONCEPCE PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY
A PIETNÍ MÍSTA V LETECH 2025–2029**

Praha 2024

Obsah

<u>PREAMBULE</u>	5
<u>1. VÝVOJ PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY V LETECH 2005–2023</u>	7
<u>1.1 Péče o válečné hroby v České republice</u>	7
1.1.1 Historie péče o válečné hroby v České republice.....	8
1.1.2 Význam válečných hrobů a principy péče o válečné hroby	9
1.1.3 Úkoly orgánů státní správy.....	11
1.1.3.1 Ministerstvo obrany v systému péče o válečné hroby.....	11
1.1.3.2 Výkon státní správy Ministerstvem obrany.....	11
1.1.4 Vedení centrální evidence	12
1.1.4.1 Historie vedení evidence	12
1.1.4.2 Současný stav vedení evidence válečných hrobů.....	13
1.1.5 Kontrolní činnosti.....	13
1.1.6 Poskytování náhrady za omezení užívání nemovitosti a úhrada výdajů za odkoupení nemovitosti nebo její části.....	13
1.1.7 Ostatní činnosti.....	14
<u>1.2 Péče o české válečné hroby v zahraničí</u>	14
1.2.1 Zásady péče a kategorizace českých válečných hrobů v zahraničí.....	14
1.2.2 Trendy a kritéria v péči o české válečné hroby v zahraničí v letech 2005–2023	16
<u>2. SWOT ANALÝZA</u>	17
<u>2.1 Silné stránky</u>	17
<u>2.2 Slabé stránky</u>	19
<u>2.3 Příležitosti</u>	22
<u>2.4 Hrozby</u>	24
<u>3. LEGISLATIVNÍ RÁMEC</u>	25
<u>3.1 Ženevské úmluvy, mezinárodní smlouvy a mezivládní dohody</u>	28
<u>4. KOMPLEXNÍ PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY: VIZE A STRATEGIE</u>	29
<u>4.1 Pomníková diplomacie</u>	29
4.1.1. Způsoby provádění pomníkové diplomacie	30
<u>4.2 Česká republika a pomníková diplomacie</u>	31
4.2.1 Základní oporu pro mezinárodní spolupráci vytváří mezivládní dohody k péči o válečné hroby.....	31
4.2.2. Oblasti spolupráce u všech mezivládních dohod.....	32
4.2.3. Základní právní rámec pro spolupráci.....	32
4.2.4. Intenzivní spolupráce s partnerskými institucemi	33
<u>4.3 Funkce válečného detektiva: vztah pomníkové diplomacie a archivního výzkumu</u>	33
<u>4.4 Zásady koordinace péče o české válečné hroby v zahraničí</u>	34

4.4.1 Spolupráce s přidělení obrany a vojenskými a leteckými přidělení	36
4.4.2 Spolupráce se zahraničními organizacemi	36
4.4.3 Členství v Evropské asociaci pro válečné hroby	36
4.5 Role Úřadu přidělení obrany v péči o válečné hroby	37
4.5.1 Vyhodnocení právního prostředí státu akreditace	37
4.5.2 Analýza situace	37
4.5.3 Vedení centrální evidence, kontakty	38
4.5.4 Činnost vedoucího ÚPO při péči o válečné hroby	38
4.5.5 Role zastupitelských úřadů ČR v zahraničí	38
4.6 Péče o válečné hroby v České republice	38
4.6.1 Pomníková diplomacie a válečné hroby v České republice	38
4.6.2 Archivní výzkum pro hroby v České republice	39
4.6.3 Katastr válečných hrobů	39
4.6.4 Proces dohledání a evidence válečných hrobů	40
4.6.5 Využití digitalizovaných dokumentů pro aplikaci CEVH	40
4.6.6 Využití archeologie	40
4.6.7 Nelegální vyhledávání a výkopy válečných hrobů	41
4.6.8 Růst počtu válečných hrobů	42
4.7 Rozvoj centrální evidence válečných hrobů	42
4.7.1. Evidence válečných hrobů stojí na třech pilířích	42
4.7.2. Projekt aplikace CEVH	42
4.7.3 Projekt Centrální evidence válečných hrobů – veřejný portál CEVH-VP	42
4.8 Projekt QR kódů	43
4.9 Projekt nového čestného vojenského pohřebiště	43
4.10 Péče o české válečné hroby v zahraničí	44
4.10.1 Archivní výzkum pro zahraničí	44
4.10.2 Prioritní oblasti	44
4.10.2.1 Spolupráce s Itálií	44
4.10.2.2 Spolupráce s Rakouskem a Maďarskem	44
4.10.2.3 Spolupráce s Německem	45
4.10.2.4 Rozvíjení pomníkové diplomacie ve středoasijských zemích	45
4.10.2.5 Region Balkánského poloostrova	45
4.10.2.6 Projekty v Polsku a na Ukrajině	46
4.10.3 Přehled aktivit v letech 2005–2023	46
4.10.3.1 Situace v Rusku	46
4.10.3.2 Situace na Ukrajině	47
4.10.3.3 Přehled aktivit v jednotlivých státech v letech 2005–2023	47

<u>5. FINANCOVÁNÍ</u>	50
<u>5.1 Programy Zachování a obnovy historických hodnot</u>	51
<u>5.2 Poskytování dotací na péči o válečné hroby v České republice</u>	52
<u>5.3 Peněžní dary do zahraničí na péči o české válečné hroby do roku 2020</u>	53
<u>5.4 Akce plnící cíle programu, ale nespadaající do žádného stanoveného parametru</u> ...	54
<u>5.5 Poskytování dotací na péči o válečné hroby v České republice</u>	55
<u>5.6 Peněžní dary do zahraničí na péči o české válečné hroby od roku 2020</u>	56
<u>5.7 Technické zhodnocení aplikace CEVH</u>	56
<u>5.8 Navýšení prostředků na zabezpečení péče o válečné hroby</u>	57
<u>6. PRÁCE S VEŘEJNOSTÍ A EDUKACE</u>	58
<u>6.1 Nástroje public relations</u>	59
6.1.2 Media relations (komunikace s médii)	59
6.1.3 Government relations	60
6.1.4 Public affairs.....	60
6.1.5 Community relations	61
6.1.6 Veřejné akce	62
6.1.7 Publikační činnost	63
6.1.8 Firemní identita a PR materiály	64
6.1.8.1 Firemní kultura jako nástroj public relations	64
<u>7. ZÁVĚR</u>	65
<u>SEZNAM ZKRATEK</u>	67

PREAMBULE

Zájem občanské společnosti o péči o válečné hroby se začal zvyšovat a rozvíjet v 19. století, kdy začaly vznikat i různé občanské spolky zaměřující se na péči o válečné hroby. Před první světovou válkou se o vojenská pohřebiště starala rakousko-uherská armáda, evidenci vedla její vojenská duchovní služba. V průběhu první světové války důsledkem obrovských ztrát vznikla potřeba důkladnějšího vedení agendy válečných hrobů. Roku 1915 rakousko-uherské Ministerstvo války vydalo směrnice o vzhledu válečných hrobů a jejich evidenci, kterou zajišťovalo Oddělení válečných hrobů při Ministerstvu války. Zároveň byl při každém vojenském velitelství zřízen Inspektorát válečných hrobů. V roce 1917 přešla agenda péče o válečné hroby na nově vytvořené Oddělení pro válečné ztráty. Po vzniku Československa v roce 1919 byl při Ministerstvu národní obrany vytvořen Ústřední inspektorát válečných hrobů, později přejmenovaný na Ústřední správu válečných hrobů, který vedl evidenci a pečoval o válečné hroby. Během Protektorátu Čechy a Morava tuto agendu spravoval Vojenský spisový úřad. Po druhé světové válce spravovalo válečné hroby Ministerstvo národní obrany a následně Ministerstvo vnitra (1951–1999). Nyní péči zajišťuje Ministerstvo obrany podle zákona č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 122/2004 Sb.“).

Úkolem státu, konkrétně České republiky prostřednictvím Ministerstva obrany (dále jen „ministerstvo“), je poskytovat systematickou, efektivní, koordinovanou, metodickou a pečlivou podporu v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa. K tomuto účelu slouží nejen legislativní opatření, ale rovněž Koncepce péče o válečné hroby a pietní místa v České republice pro období 2025–2029 (dále jen „Koncepce“), vypracovaná ministerstvem. Koncepce je strategickým dokumentem zaměřeným na formulaci a implementaci opatření k posílení podpory, rozvoje a udržitelnosti péče o válečné hroby. Představuje integrovaný rámec pro koordinovaný a proaktivní přístup k zachování a obnově válečných hrobů a pietních míst. Obsahuje strategické směry, konkrétní kroky a praktická opatření, která směřují k posílení péče o tyto objekty a zároveň zajišťují jejich dlouhodobou péči do budoucna. Ministerstvo péčí o válečné hroby a pietní místa rovněž uchovává historickou paměť a činorodě se podílí na správě této části národního dědictví v těchto klíčových činnostech:

- vytváření optimálních právních, odborných, ekonomických a technologických podmínek;

- podpora vlastníků válečných hrobů a pietních míst při jejich úsilí o zachování a obnovu hodnot těchto objektů jak v České republice, tak v zahraničí;
- aktivní role při instalaci nových válečných hrobů a pietních míst včetně poskytnutí podpory všem zainteresovaným stranám a iniciativám v této oblasti;
- řízení mediální prezentace problematiky péče o válečné hroby a koordinace vzdělávání široké veřejnosti v tomto kontextu.

Základními prostředky, jimiž stát uskutečňuje své trvalé cíle, jsou opatření v oblasti legislativy a ekonomiky. Významným milníkem v ochraně válečných hrobů od doby vzniku samostatné České republiky bylo schválení zákona č. 122/2004 Sb. Tento právní předpis stanovil práva a povinnosti v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa a upřesnil pravomoci orgánů státní správy v této problematice. Navzdory modernímu přístupu tohoto zákona, který jako jeden z mála na světě definuje pietní místa bez ostatků jako válečné hroby, a umožňuje tak oficiální uznání padlých osob zejména z období první světové války, se ukazuje, že právní rámec v některých ohledech zastarává a nepokrývá problematiku dostatečně komplexně.

V rámci Koncepce hodnotíme vývoj v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa v předchozích letech, analyzujeme aktuální situaci jako výchozí bod naší další činnosti, stanovujeme hlavní metodologické pilíře, jmenujeme prioritní oblasti v oblasti domácí a zahraniční agendy a popisujeme soubor konkrétních opatření, která hodláme přijmout v následujícím období. Naším záměrem je vylepšit existující péči a vytvořit optimální právní, ekonomické, odborné a technologické prostředí. Koncepci chápeme jako nástroj pro systematické střednědobé řízení s přesně stanoveným cyklem hodnocení a případných aktualizací, aby si udržel maximální účinnost při utváření optimálního právního a ekonomického rámce pro řádný chod této významné oblasti kulturního a historického dědictví.

Závěrem chceme zdůraznit, že tato Koncepce představuje základní pilíř efektivní transformace nejen na poli legislativy, která péči o válečné hroby v České republice umožní splnit nejvyšší mezinárodní standardy. Jsme zavázáni pečovat, evidovat, chránit, udržovat, koordinovat, dotovat, vzdávat hold či kontrolovat válečné hroby, ale musíme též vzdělávat a vést spoluobčany k hlubšímu vcítění se do dané problematiky a osvojení si dlouholeté tradice, již naši předchůdci budovali a my v ní zdárně pokračujeme. Je naší povinností rovněž přispět k jejímu uchování tím, že napomůžeme aktivnímu zapojení občanů do současných iniciativ, které představují evoluci péče o válečné hroby. Tato cesta zásadního významu vede skrze edukaci a osvětu, která není pouze pasivní, nýbrž vychovává a inspiruje k angažovanému

a čínorodému zájmu. Vede nás k přeměně péče o místa posledního odpočinku národních hrdinů a hrdinek do podoby, která rezonuje s moderní digitální érou, a přitom neztrácí důstojnost a úctu, které jim náleží.

1. VÝVOJ PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY V LETECH 2005–2023

V následující kapitole představíme souhrnný pohled na vývoj péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí v období let 2005–2023, s důrazem na legislativní ukotvení této problematiky. Tento časový rámec poskytne kontext pro zhodnocení klíčových událostí, strategických změn a technologických inovací, které ovlivnily péči o tyto významné lokality.

1.1 Péče o válečné hroby v České republice

Zákon č. 122/2004 Sb. byl schválen 20. února 2004 a dnem 1. července 2004 nabyl účinnosti. Stanovil práva a povinnosti v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa (dále jen „válečný hrob“) a orgány státní správy a jejich působnost ve věcech válečných hrobů. Zákon č. 122/2004 Sb. definuje dvě základní kategorie válečných hrobů, a to válečné hroby, do kterých byly pohřbeny lidské ostatky¹, a pietní místa², kterými jsou objekty bez lidských ostatků, jejichž cílem je zachovat památku padlých. Subjekty úpravy zákona č. 122/2004 Sb. jsou orgány státní správy³ a dále fyzické a právnické osoby, které jsou povinny péči o válečné hroby zabezpečovat nebo se na ní podílet. Jedná se především o Ministerstvo obrany, krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, pověřené obecní úřady, vlastníky válečných hrobů a o vlastníky nemovitostí, na kterých jsou válečné hroby umístěny. Zákon č. 122/2004 Sb. přispěl významnou měrou ke zlepšení všeobecného povědomí veřejnosti o existenci válečných hrobů, uvědomění si jejich historického významu i ke zlepšení fyzického stavu válečných hrobů.

1.1.1 Historie péče o válečné hroby v České republice

¹ § 2 odst. 1 zákona č. 122/2004 Sb.: *Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona místo, kde jsou pohřbeny ostatky osob, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo ostatky osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války. Válečným hrobem může být hrob jednotlivce, hrob hromadný nebo osárium, včetně náhrobků a ostatního hrobového zařízení. Válečným hrobem je rovněž evidované místo s nevyzvednutými ostatky osob zemřelých v souvislosti s válečnou událostí, anebo jiný objekt, který je za válečný hrob považován v souladu s mezinárodní smlouvou, jíž je Česká republika vázána.*

² § 2 odst. 2 zákona č. 122/2004 Sb.: *Válečným hrobem je pro účely tohoto zákona i pietní místo, kterým se rozumí pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a oběti, které zahynuly v důsledku aktivní účasti ve vojenské operaci nebo v důsledku válečného zajetí, anebo oběti osob, které zahynuly v důsledku účasti v odboji nebo vojenské operaci v době války.*

³ § 4 zákona č. 122/2004 Sb.

Československý stát řešil péči o válečné hroby a jejich evidenci od počátku své existence prostřednictvím Ústředního inspektorátu válečných hrobů (později přejmenovaného na Ústřední správu válečných hrobů) při Ministerstvu národní obrany⁴. V polovině roku 1924 vstoupilo do systému péče o válečné hroby Ministerstvo vnitra⁵ a část odpovědnosti za správu o válečné hroby a vedení přesné evidence na všech hřbitovech ve svém obvodu svěřilo četnickým stanicím. Jednalo se o jednorázovou součinnost s platností do konce prosince 1924⁶. V roce 1924 Ministerstvo národní obrany vypracovalo nástin návrhu zákona o válečných hrobech.⁷ Návrh definoval pojem válečný hrob a stanovil povinnost zřizovat a udržovat válečné hroby obcím, v jejichž obvodu jsou účastníci světové války pohřbeni. Stát měl na jejich údržbu poskytovat obcím finanční příspěvek. Péče o válečné hroby a jejich ochrana byly návrhem zákona navrhovány do 31. prosince 1934, po této době se mohly válečné hroby rušit, avšak tento zákon nikdy nenabyl účinnosti. I přes součinnost obou ministerstev se nedařilo válečné hroby plně ochránit, majitelé některých obecních a církevních hřbitovů po uplynutí tlecích dob válečné hroby rušili, aniž před tím vyrozuměli zástupce vojenské správy (četnickou stanici nebo posádkové velitelstvo), který by zajistil další trvání těchto hrobů⁸. V roce 1938 Ministerstvo vnitra obnovilo součinnost při správě válečných hrobů, prováděcími orgány péče o válečné hroby se staly četnické stanice.

Se vznikem Protektorátu Čechy a Morava převzalo správu a péči o vojenské válečné a mírové hroby Ministerstvo vnitra, konkrétně Vojenský spisový úřad, jednalo se však pouze o hroby vzniklé před druhou světovou válkou. Hroby vojáků ozbrojených sil nacistického Německa, které vznikaly na území protektorátu, byly udržovány okupačními úřady. Po skončení druhé světové války se péče o válečné hroby na krátkou dobu opět ujalo Ministerstvo národní obrany. Posléze, roku 1951, přešla do gesce Ministerstva vnitra, pod jehož správou byla až do roku 1999.

⁴ Věstník čs. Ministerstva národní obrany. Ročník II., část 20, bod 510 ze dne 7. dubna 1919.

⁵ Věstník četnictva státu Československého č. 10 ze dne 21. června 1924.

⁶ Později byla tato povinnost v plném rozsahu prodloužena do odvolání – Věstník četnictva státu Československého ze dne 25. února 1925 č. 3.

⁷ Ministerstvo obrany, č. j. 4667/10 pol. práv. ex. 1924, v Praze dne 22. srpna 1924, Návrh zákona o válečných hrobech.

⁸ Oběžník Zemského úřadu v Praze číslo 355.011/32 A-430 z r. 1929, v Praze dne 18. července 1929.

Od roku 1999 koordinuje péči o válečné hroby ministr obrany⁹ dle stanovených pravidel pro poskytování dotací na péči o válečné hroby¹⁰. V roce 2001 byl přijat zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, který obsahuje ustanovení¹¹, dle něhož zrušení hrobů a hrobek považovaných přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona za válečné hroby lze provést jen po předchozím projednání s Ministerstvem obrany a užívací právo se u nich poskytuje bezplatně a na neomezenou dobu. Legislativní rada vlády při projednávání návrhu zákona o pohřebnictví konstatovala, že právní režim válečných hrobů a hrobek by měl být řešen zvláštním právním předpisem v návaznosti na mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána. V současné době péči o válečné hroby upravuje zákon č. 122/2004 Sb., který zahájil kvalitativně novou etapu v historii péče o válečné hroby a mimo jiné definuje pojmový aparát péče o válečné hroby. Péči o válečné hroby dále řeší usnesení vlády ze dne 5. května 1999 č. 427, o zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí, a usnesení vlády ze dne 6. prosince 1999 č. 1292 o Pravidlech pro poskytování a čerpání účelových dotací ze státního rozpočtu na zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a finančních darů do zahraničí.

1.1.2 Význam válečných hrobů a principy péče o válečné hroby

Válečné hroby představují především symboly. Připomínají padlé, kteří na různých bojištích a frontách bojovali ve službách své vlasti a za svou vlast položili život. Jejich existence odráží vztah společnosti ke své historii a k hrdinům, kteří ji za cenu vlastního života pomáhali budovat. Česká republika se jako civilizovaný stát zavázala¹², že bude pečovat o všechny válečné hroby bez ohledu na to, zda se jedná o hroby našich nebo spojeneckých vojáků, či zda se jedná o hroby vojáků, kteří bojovali proti naší zemi. Ministerstvo dodržuje a prosazuje základní principy:

⁹ Usnesení vlády České republiky ze dne 5. května 1999 č. 427 o zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí.

¹⁰ Usnesení vlády České republiky ze dne 6. prosince 1999 č. 1292 o Pravidlech pro poskytování a čerpání účelových dotací ze státního rozpočtu na zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a finančních darů do zahraničí.

¹¹ § 24 odst. 3 a § 26 odst. 9 zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

¹² Na mnohostranné úrovni se jedná zejména o mezinárodněprávní pravidla pro případ ozbrojených konfliktů, především o Ženevské úmluvy ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války a Dodatkový protokol k těmto úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) ze dne 8. června 1977. Tyto dokumenty stanoví povinnost států respektovat a udržovat válečné hroby, umožnit repatriaci ostatků, zabezpečit přístup k hrobům, označit je a evidovat. Obdobné závazky jsou pak obsaženy i v některých dvoustranných mezinárodních smlouvách.

- o válečné hroby se pečuje bez ohledu na jejich původ nebo dobu vzniku;
- všichni padlí jsou obětmi hrůz válek, a proto se neposuzují podle národnosti, barvy uniformy či jejich přesvědčení;
- cílem udržování válečných hrobů je jejich zachování v důstojném a poznatelném stavu. Péči o válečné hroby v České republice vykonávají zejména obce, které většinu z nich vlastní;
- rozsah péče o válečné hroby stanovuje zákon, přičemž nedílnou součástí péče o válečné hroby tvoří jejich údržba a úprava¹³;
- péči o válečné hroby zabezpečuje jejich vlastník, a pokud není znám, vlastník nemovitosti, na které je válečný hrob umístěn. Vlastník válečného hrobu je mimo jiné povinen umožnit k němu přístup za účelem vzdání úcty nebo provedení prací souvisejících s péčí o válečný hrob (zejména pokud se válečný hrob nachází mimo pohřebiště).

Procentuální rozložení vlastníků válečných hrobů:

Celkem válečných hrobů – 39 830 (stav k 1. 6. 2024).

Do všech níže uvedených kalkulací zahrnujeme i objekty označené v aplikaci CEVH poznámkou „není válečným hrobem“. Na procentuální vyjádření skladby vlastníků válečných hrobů by to nemělo mít vliv.

Vlastníci válečných hrobů – procenta:

Hlavní město Praha – 11,8 %

Statutární města – 30,3 %

Města – 19,0 %

Městské části – 1,5 %

Městysy – 1,1 %

Obce – 21,7 %

Kraje – 0,3 %

Celkem obce, města a kraje vlastní **85,7 %** válečných hrobů (včetně objektů označených poznámkou, že nejsou válečnými hroby).

¹³ § 2 odst. 5 zákona č. 122/2004 Sb.: Údržbou a úpravou válečného hrobu se pak rozumí označení válečného hrobu, umístění pamětní desky, pomníku, památníku nebo obdobného symbolu, včetně běžné údržby válečného hrobu, jeho okolí a přístupu k němu.

1.1.3 Úkoly orgánů státní správy

Zákon č. 122/2004 Sb. v § 4 a v § 5 odst. 3 vymezuje úkoly a kompetence pověřeným obecním úřadům, obecním úřadům obcí s rozšířenou působností, krajským úřadům a ministerstvu jako dotčeným orgánům státní správy.

1.1.3.1 Ministerstvo obrany v systému péče o válečné hroby

Ministerstvo zodpovídá za koordinaci péče o válečné hroby. Prozatímní organizační řád Ministerstva obrany č.j.: 130128-1/2003-7542 svěřil koordinaci péče do působnosti odboru mimoresortní spolupráce, který byl později přejmenován na odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany (OVV MO) a v roce 2023 na odbor pro válečné veterány a válečné hroby Ministerstva obrany (OVVVH MO). Po zrušení referátu válečných hrobů, který byl součástí odboru meziresortní spolupráce, byl počet vyčleněných zaměstnanců snížen na čtyři a později na tři, přičemž se celkový výše uvedený rozsah práce související s péčí o válečné hroby nesnížil. Naopak přibýly úkoly související s kontrolou výkonu přenesené působnosti v oblasti péče o válečné hroby u krajských úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Po reorganizaci OVV MO k 1. lednu 2021, kdy se problematika dotací (obecně) přesunula na jiný odbor, se agendou péče o válečné hroby zabývali už pouze dva zaměstnanci. Při reorganizaci OVV MO na OVVVH MO následně k 1. červenci 2023 vzniklo oddělení pro válečné hroby a pietní místa o celkovém počtu devíti osob, čímž se vytvořil prostor ke kvalitativním změnám v řízení péče o válečné hroby na stupni Ministerstvo obrany.

1.1.3.2 Výkon státní správy Ministerstvem obrany

Rozsah výkonu státní správy ministerstvu stanovuje § 4 zákona č. 122/2004 Sb. a ukládá mu:

- v případě pochybností rozhodnout o tom, co je válečným hrobem;
- koordinovat péči o válečné hroby v České republice a v zahraničí;
- vést centrální evidenci válečných hrobů;
- poskytovat dotace podle zvláštního právního předpisu¹⁴ na péči o válečné hroby jeho vlastníku, a pokud není znám, vlastníku nemovitosti, na které se válečný hrob nachází;
- poskytovat náhradu za omezení užívání nemovitosti a hradit výdaje za odkoupení nemovitosti nebo její části.

¹⁴ Zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (zákon o oceňování majetku), ve znění zákona č. 121/2000 Sb. a zákon č. 218/200 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů.

1.1.4 Vedení centrální evidence

1.1.4.1 Historie vedení evidence

Úroveň a systém vedení evidence válečných hrobů odráží stav a způsob provádění péče o válečné hroby, popsany v kapitole „1.1.1 Historie péče o válečné hroby“. Upustilo se od papírové formy evidence válečných hrobů, protože by bylo nutné ji každý rok aktualizovat, což by bylo neúnosné¹⁵. Po marných pokusech vytvořit elektronickou offline evidenci s využitím programu Microsoft Access se od roku 2007 vede na všech úrovních státní správy evidence válečných hrobů v elektronické formě prostřednictvím webové aplikace Centrální evidence válečných hrobů¹⁶ (CEVH). Tato webová aplikace je oprávněným uživatelům k dispozici na internetu, nevyžaduje žádnou instalaci na PC a umožňuje okamžitý online přehled o počtech, stavu, vzhledu a rozmístění válečných hrobů na území České republiky a v zahraničí. Hlavními výhodami tohoto řešení jsou možnosti administrace a rozvoje aplikace CEVH, kdy se řešení případných chyb či aktualizace provádí pouze na jednom serveru, a možnost dalšího využití shromážděných dat, například jejich prezentace veřejnosti prostřednictvím speciálních webových stránek.

V roce 2020 se aplikace CEVH rozdělila na tři autonomní části podle jednotlivých stupňů státní správy. Změny v aplikaci CEVH na jednom stupni se do aplikace CEVH ostatních stupňů státní správy zahrnují až na základě schválení odpovědným uživatelem příslušného stupně. Aplikace CEVH má více než 350 aktivních uživatelů z obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, krajských úřadů, krajských vojenských velitelství a ostatních zájemců o problematiku válečných hrobů, přičemž počet uživatelů se může zvyšovat a evidence válečných hrobů se denně doplňuje a zkvalitňuje¹⁷.

¹⁵ V případě listinné evidence by bylo ke každému válečnému hrobu nutno založit minimálně 2 listy formátu A4 (bez fotografií), u některých válečných hrobů by to bylo i 20 listů. Při 30 tisících válečných hrobů by na ministerstvu muselo být zřízeno zvláštní evidenční pracoviště nebo by evidence válečných hrobů na úrovni ministerstva musela mít pouze informativní vypovídající hodnotu.

¹⁶ Aplikace CEVH byla na počátku roku 2007 vytvořena a financována jako součást Informačního systému mobilizačních příprav, konkrétně modulu „Operační příprava státního území“ (Generální štáb).

¹⁷ Na konci března 2011 bylo zaevidováno 31 195 válečných hrobů s téměř 207 300 jmény pohřbených nebo připomenutých na pietních místech v České republice a 2 345 válečných hrobů s více než 7 160 jmény v zahraničí. K 6. listopadu 2014 bylo na území České republiky evidováno celkem 34 185 válečných hrobů, ke dni 3. prosince 2015 celkem 35 347, k 9. květnu 2018 celkem 36 521, k 10. červenci 2019 celkem 36 977 a k 24. květnu 2020 celkem 37 142 válečných hrobů. K 1. lednu 2024 je evidováno celkem 37 997 válečných hrobů.

1.1.4.2 Současný stav vedení evidence válečných hrobů

Evidence válečných hrobů probíhá na třech úrovních¹⁸:

- obecní úřad obce s rozšířenou působností vede evidenci válečných hrobů, které jsou v jeho správním obvodu;
- krajský úřad vede souhrnnou evidenci válečných hrobů, které jsou v jeho správním obvodu;
- ministerstvo vede centrální evidenci válečných hrobů.

Za správnost a úplnost údajů v evidenci zodpovídají především obecní úřady obcí s rozšířenou působností, které ze zákona odpovídají za vedení evidence válečných hrobů, jež jsou v jejich správním obvodu, a jsou tak vstupním místem pro vkládání dat do systému a základním stupněm evidence. Zákon č. 122/2004 Sb. z hlediska obsahu a struktury dat nestanovuje rozdíly mezi jednotlivými typy evidence, proto byla přijata taková technická opatření, aby evidence válečných hrobů měla na všech stupních státní správy stejnou vypovídající hodnotu.

1.1.5 Kontrolní činnosti

U příjemců dotací se provádí finanční kontrola dle § 3 odst. 1 písm. a) a písm. b) zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o finanční kontrole). Z kontrol se pořizují stanovené protokoly. Zaměstnanci oddělení provádějí kontrolní výjezdy k účasti na kontrolních dnech u žadatelů o dotace a u příjemců dotací v etapě přípravy, realizace a závěrečného vyhodnocení dotace. Ministerstvo průběžně kontroluje a vyhodnocuje plnění úkolů stanovených zákonem č. 122/2004 Sb. orgánům státní správy na stupni kraj, a to formou kontroly výkonu přenesené působnosti. Ministerstvo kontrolní systém nastavilo do podoby tříletého cyklu. Při kontrole prověřujeme stav a úplnost evidence válečných hrobů v celém rozsahu, dále formu a výsledky koordinace péče o válečné hroby v rámci kraje, stejně tak kontrolní činnost krajského úřadu s důrazem na kontroly fyzického stavu válečných hrobů.

1.1.6 Poskytování náhrady za omezení užívání nemovitosti a úhrada výdajů za odkoupení nemovitosti nebo její části

Od účinnosti zákona č. 122/2004 Sb. ministerstvo neřešilo žádnou žádost o náhradu za omezení užívání nemovitosti nebo o úhradu výdajů za odkoupení nemovitosti nebo její části anebo žádost o odkoupení nemovitosti.

¹⁸ § 4 odst. 1 až 3 zákona č. 122/2004 Sb.

1.1.7 Ostatní činnosti

Základní servis pro odbornou i laickou veřejnost, informace o problematice péče o válečné hroby, dotační politice a zejména pak údaje z aplikace CEVH jsou od 1. února 2010 k dispozici na adrese [https://: valecnehroby.army.cz](https://valecnehroby.army.cz)¹⁹.

K ocenění osobního přínosu v oblasti péče o válečné hroby ministerstvo zřídilo pamětní plaketu Péče o válečné hroby, která se uděluje právnickým a fyzickým osobám, jež se významným způsobem zasloužily o péči, údržbu a úpravu válečných hrobů v České republice nebo v zahraničí anebo se významně angažovaly v oblasti péče o válečné hroby. O udělení pamětní plakety rozhoduje ředitel OVVVH MO na základě odůvodněného návrhu nebo z vlastního rozhodnutí. Za období od roku 2006 do 31. prosince 2023 ředitel odboru udělil celkem 711 pamětních plaket.

1.2 Péče o české válečné hroby v zahraničí

Ministerstvo rovněž na základě zákona č. 122/2004 Sb. realizuje péči o české válečné hroby v zahraničí. Prioritou v péči o naše zahraniční válečné hroby je především jejich zachování v důstojném a poznatelném stavu. Péče o české válečné hroby v zahraničí sestává zejména ze spolupráce se zastupitelskými úřady České republiky, úřady přidělců obrany (ÚPO), místními autoritami a z poskytování finančních darů na základě zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů ve spojení s usnesením vlády České republiky ze dne 6. prosince 1999 č. 1292 o pravidlech pro poskytování a čerpání účelových dotací ze státního rozpočtu na zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a finančních darů do zahraničí na realizaci, zachování a obnovu hodnot těchto pietních míst. Specifika spolupráce se zastupitelskými úřady České republiky detailněji rozebíráme v kapitole „4. Komplexní péče o válečné hroby: vize a strategie“, zatímco proces poskytování finančních darů podrobně vysvětlujeme v kapitole „5. Financování“. Právně péči kromě české legislativy upravují i mezinárodní smlouvy, jež vyjmenováváme v kapitole „4. Komplexní péče o válečné hroby: vize a strategie“.

1.2.1 Zásady péče a kategorizace českých válečných hrobů v zahraničí

Ministerstvo ctí a dodržuje zásadu, že každý padlý, zemřelý nebo nezvěstný český, československý či voják pocházející z dnešního území České republiky má mít v zahraničí svůj

¹⁹ V roce 2025 dojde ke změně portálu a internetové adresy na <https://valecnehroby.mo.gov.cz>.

válečný hrob, tedy místo, které jeho jméno připomíná. Zároveň v souladu s českým zákonem č. 122/2004 Sb. na všechny padlé nazírá stejně jako na oběti válek, jež neposuzuje podle národnosti, přesvědčení nebo dosažené hodnosti, a o všechny válečné hroby pečuje bez ohledu na dobu jejich vzniku. Ministerstvo taktéž při koordinaci péče vždy akcentuje určité specifikum českého zákona č. 122/2004 Sb., který za válečný hrob považuje i pietní místo připomínající oběť válečného konfliktu, a staví jej v souladu s tímto zákonem na roveň válečnému hrobu s ostatky. Zdůrazněme, že právě tato pietní místa zpravidla nespádají pod rámec mezinárodních smluv, čímž česká péče o válečné hroby nabývá jak co do objemu, tak i do jisté rozmanitosti.

Na péči o české válečné hroby v zahraničí se zaměstnanci referátu válečných hrobů v někdejším odboru mimoresortní spolupráce – pozdějšího OVV MO – zaměřili již od jeho počátku v roce 2005. V souladu se zákonem č. 122/2004 Sb., který ukládá v § 2 odst. 3 povinnost vést evidenci válečných hrobů, stanovili sedm hlavních kategorií rozlišených dle historických událostí, a to:

- hroby pocházející z válečných konfliktů, které se odehrály před první světovou válkou – nejstarším takovým evidovaným hrobem je pietní místo krále Přemysla Otakara II. u Dürnkrutu v Rakousku (1278);
- hroby rakousko-uherských vojáků pocházejících ze současného území České republiky padlých v první světové válce (1914–1918);
- hroby československých legionářů (1914–1920);
- hroby československých vojáků padlých, zemřelých a nezvěstných v bojích proti Maďarům a maďarským bolševikům (1918–1919);
- hroby příslušníků československých ozbrojených sborů padlých, zemřelých a nezvěstných při obraně státní hranice (1938–1939);
- hroby československých vojáků padlých, zemřelých a nezvěstných ve druhé světové válce (1939–1945);
- hroby padlých a zemřelých příslušníků mírových misí (1994–2020).

1.2.2 Trendy a kritéria v péči o české válečné hroby v zahraničí v letech 2005–2023²⁰

Všechny získané či zjištěné údaje na základě archivního výzkumu, vlastního šetření prostřednictvím služebních výjezdů do zahraničí či informací poskytnutých od soukromých subjektů a nevládních organizací – v první řadě Československé obce legionářské – jsme ve spolupráci s ÚPO vkládali do aplikace CEVH. K 1. lednu 2024 aplikace CEVH obsahovala údaje s příslušnou fotodokumentací o českých válečných hrobech, které se nacházejí ve 49 státech na šesti světadílech čtyř kontinentů. Ke stejnému datu jsme evidovali celkem 3 666 českých válečných hrobů v zahraničí se 17 545 obětmi.

Při shromažďování údajů za účelem evidence nám vyplynula jednotlivá kritéria zájmových oblastí v rámci naplňování zákonného požadavku péče o válečné hroby, dodržování mezinárodních smluv či uplatňování pomníkové diplomacie. Při aplikaci stanoveného kvantitativního kritéria – počtu českých válečných hrobů na území konkrétního státu – jsme se v letech 2005–2023 prioritně zaměřili na Slovensko, Francii, Polsko, Velkou Británii, Itálii, Rusko, Slovinsko, Ukrajinu a Maďarsko. Na základě jednotlivých jednání o spolupráci s příslušnými zahraničními orgány, majícími v gesci péči o válečné hroby ve výše uvedených zemích, se postupně z této skupiny vyprofilovala skupina prioritních států, a to Slovensko, Polsko, Rusko a Ukrajina.

Na tento kvantitativní aspekt jsme navázali naše historické kritérium, a to splatit dluh československým legionářům, kteří bojovali a padli na západní a východní frontě první světové války. Zaměřili jsme se na jednání, která v jednotlivých případech vedla k realizaci, nebo obnově pomníků věnovaným této skupině padlých ve Francii, Itálii, Rusku, na Ukrajině, a Slovensku, v Rumunsku, Bělorusku, Číně, Kanadě, Moldavsku, Japonsku a do jisté míry i v Maďarsku. Stejně tak jsme akcentovali i paralelní trend, a to vzdát hold vojákům bojujícím v rakousko-uherské armádě za první světové války. Ve sledovaném období jsme s iniciativou výstavby či obnovy českých válečných hrobů uspěli především ve Slovinsku, Srbsku i Rumunsku. Od založení samostatného oddělení pro válečné hroby a pietní místa v červenci 2023 se tento trend stává stále významnějším. Aktivně upřednostňujeme jeho prioritní roli a integrujeme do naší práce dosud opomíjené diplomatické kritérium, jež je základním pilířem

²⁰ Vročením do roku 2023 myslíme do vzniku oddělení pro válečné hroby a pietní místa v rámci odboru pro válečné veterány a válečné hroby Ministerstva obrany, tedy k datu 1. července 2023. Zároveň upozorňujeme, že dílčí projekty na realizaci, instalaci či obnovu válečných hrobů, které byly dokončeny po 1. červenci 2023, byly v přípravné fázi již před tímto datem.

naší současné činnosti, jak konkrétně vymezujeme v kapitole „4. Komplexní péče o válečné hroby: vize a strategie“.

Trend péče o české válečné hroby z období druhé světové války lze charakterizovat jako ambivalentní. Na jedné straně jsme vděčně přijímali péči o naše zahraniční hroby zejména ze strany Komise pro válečné hroby (CWGC – Commonwealth War Graves Commission) na území Velké Británie a Nizozemska, kterou jsme podpořili konkrétními finančními dary. Na druhé straně jsme se potýkali s neúspěšnými nebo neuspokojivými jednáními s polskou, ruskou, ukrajinskou a německou stranou, vyvolanými různými okolnostmi, na něž jsme často neměli vliv. V této oblasti se v současnosti aktivně snažíme o kvalitativní změnu.

Čtvrtý historický trend – péče a údržba hrobů českých vojáků zemřelých na misích – jsme zdárně doposud realizovali v Chorvatsku, Bosně a Hercegovině nebo v Kosovu. Souhrn aktivit v letech 2005–2023 a další výhled týkající se péče o české válečné hroby v zahraničí podrobně představujeme v kapitole „4. Komplexní péče o válečné hroby: vize a strategie“.

2. SWOT ANALÝZA

Identifikace silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb pomocí provedené SWOT analýzy nám poskytla cenné poznatky, které nás nasměrovaly k strategickému plánování a rozhodování v naší činnosti.

2.1 Silné stránky

- 1. Vznik samostatného oddělení pro válečné hroby a pietní místa.** Vytvoření oddělení pro válečné hroby a pietní místa (dále jen „oddělení“) pro nás představuje jedinečnou příležitost vytvoření komplexní koncepce péče o válečné hroby a pietní místa. Nastavujeme koncepci péče o válečné hroby, která funguje ve vyspělých západních zemích, a zároveň tak navazujeme na období první republiky, kdy byla péče o válečné hroby na vysoké úrovni.
- 2. Aktuální politická podpora agendy péče o válečné hroby a pietní místa.** Plníme 8. bod *Desatera pro obranu: veteráni a tradice* zaměřený na rozvoj péče o válečné hroby a pietní místa v zahraničí. Deklarovanou podporou činností tohoto oddělení rozumíme uctění památek padlých účastníků válečných konfliktů bez ohledu na jejich státní příslušnost, národnost a náboženské vyznání. Náš cíl je vytvořit péči o hroby,

kteřá odpovídá standardním sestavám válečných hrobů v zemích transatlantického civilizačního prostoru.

3. **Specifikum české legislativy.** Definice pietního místa jako válečného hrobu podle zákona č. 122/2004 Sb. nám umožňuje zaznamenat a oficiálně připomenout i osoby, které padly během první světové války. Tato specifika nejsou zpravidla obsažena v legislativě jiných států, pokud tyto státy vůbec mají samostatné právní předpisy týkající se péče o válečné hroby.
4. **Status oddělení coby jednoho z hlavních reprezentantů a jednatelů na poli pomníkové diplomacie v České republice.** Evidujeme a obnovujeme válečné hroby vojáků narozených na území dnešní České republiky, kteří padli a byli pohřbeni v zahraničí. Válečné hroby v neuspokojivém stavu rekonstruujeme a vytváříme nová pietní místa. Prostřednictvím pomníkové diplomacie spolupracujeme se zahraničními partnery a organizujeme slavnostní odhalení obnovených či nově instalovaných pietních míst za účasti zástupců České republiky a hostitelského státu.
5. **Centrální evidence válečných hrobů (aplikace CEVH).** Pracujeme na vylepšení stávajícího veřejného portálu, který bude vycházet uživatelsky vstříc široké veřejnosti. Cílem je propojení aplikace CEVH s Databází padlých a naskenovanými dokumenty na Digitální studovně Ministerstva obrany ČR (dále jen „Digitální studovna“).
6. **Gestor metodického řízení pro státní samosprávu.** Pro koordinátory péče o válečné hroby jsme připravili metodickou příručku *Péče o válečné hroby. Průvodce zákonem o zásadách péče o válečné hroby. Výklad základních pojmů*. Oddělení organizuje metodické semináře a usiluje o soustavné zapojení místní samosprávy do vedení Centrální evidence válečných hrobů a doplňování historických údajů.
7. **Kontrola přenesené působnosti v péči o válečné hroby na krajích z úrovně ministerstva.** Plnění úkolů, které byly přeneseny na krajské úřady v souladu se zákonem č. 122/2004 Sb., podléhá průběžné kontrole a hodnocení ze strany ministerstva. Hodnocení provádíme formou kontroly výkonu přenesené působnosti každé tři roky u jednotlivých krajských úřadů. Při kontrole vždy věnujeme největší pozornost prověření fyzického stavu vybraného vzorku válečných hrobů na území daného kraje.

- 8. Ocenění koordinátorů a dalších osob v oblasti péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí.** K uznání významného osobního přínosu v oblasti péče o válečné hroby zavedlo ministerstvo v lednu 2006 pamětní plaketu Péče o válečné hroby. Plaketu udělujeme právníkům i fyzickým osobám, které se výrazným způsobem zasloužily o péči, údržbu a úpravu válečných hrobů v České republice a v zahraničí, či se významně angažovaly v oblasti péče o válečné hroby. V letech 2006–2023 jsme udělili celkem 711 pamětních plaket (561 Česká republika, 150 zahraničí).
- 9. Dotace a finanční dary do zahraničí.** Pokračujeme v poskytování dotací pro péči o válečné hroby na území České republiky v rámci programu 107290 – „Zachování a obnova historických hodnot I, Česká republika“, jehož prostřednictvím ministerstvo pravidelně vyhlašuje výzvu k podávání žádostí o poskytnutí dotace na zabezpečení péče o válečné hroby. Dotace je určena na účelové udržování válečných hrobů a pietních míst v důstojném stavu či na jejich výstavbu a zachování památky vojáků a ostatních osob, které zahynuly v boji nebo v důsledku aktivní účasti ve válečném konfliktu.
- 10. Spolupráce s Českým červeným křížem (ČČK) v oblasti Pátrací služby ČČK.** Memorandum o vzájemné spolupráci mezi ministerstvem a Českým červeným křížem je zaměřeno na více oblastí spolupráce (mezinárodní humanitární právo, příprava občanů k obraně státu, zdravotnická služba atd.), jednou z těchto oblastí je také péče o válečné veterány a válečné hroby, která se zaměřuje na podporu válečných veteránů, prohlubování národní hrdosti a udržování vojenských tradic. Klíčové body zahrnují zapojení válečných veteránů do aktivit ČČK, poskytování sociální pomoci prostřednictvím oblastních spolků ČČK a spolupráci při pátrání po válečných hrobech pomocí Pátrací služby ČČK. Odpovědnost za tuto spolupráci v rámci ministerstva nese OVVVH MO.

2.2 Slabé stránky

- 1. Personální poddimenzovanost oddělení.** V minulosti nebyla péče o válečné hroby a pietní místa dostatečná, jelikož všechny klíčové činnosti zajišťovali pouze tři zaměstnanci ministerstva. Od 1. července 2023 bylo vytvořeno nové oddělení s devíti, nyní desíti pracovníky, specializujícími se na péči o válečné hroby v České republice i zahraničí a poskytování finančních dotací. Do naší činnosti zapojujeme rovněž externí spolupracovníky z řady profesních oborů.

2. **Legislativa zaostávající za současnými trendy.** V aktuálním znění zákona č. 122/2004 Sb. nejsou řešena následující témata v péči o válečné hroby, která by podle současných mezinárodních trendů měla být legislativně kodifikována. Mezi tato témata patří například:

- válečné hroby padlých účastníků zahraničních misí. V zákoně č. 122/2004 Sb. nejsou explicitně definovány válečné hroby s ostatky a pietní místa věnovaná padlým účastníkům novodobých zahraničních misí s ohledem na práva pozůstalých rodinných příslušníků (vzhledem k omezením týkajícím se nakládání s válečným hrobem);
- vyjasnění kategorie obětí perzekuce z náboženských, politických a rasových důvodů v souladu s dodatky Ženevských úmluv;
- zahrnutí obětí náletů za války, obětí pochodů smrti, obětí odsunu Němců po roce 1945 a obětí okupace Československa v roce 1968 do péče o válečné hroby;
- začlenění prostorů a památníků spojených s naší vojenskou historií, které sice nesplňují definici válečného hrobu, ale mohou být financovány pro jejich výstavbu nebo opravu pomocí nově vytvořených položek;
- precizace práv a povinností vlastníků válečných hrobů a zahrnutí nové kategorie, a to nájemců válečných hrobů, s kterými zákon č. 122/2004 Sb. dosud nepočítá, přičemž se většinou jedná o tzv. rodinné válečné hroby.

Plánujeme propojit novelizaci zákona č. 122/2004 Sb., týkající se válečných hrobů se zákonem č. 170/2002 Sb., o válečných veteránech, ve znění pozdějších předpisů, který se zaměřuje na aktuální témata spojená s válečnými veterány.

3. **Mezinárodní smlouvy.** Nedostatečná míra mezinárodní spolupráce, která vychází z malého počtu mezivládních bilaterálních dohod o péči o válečné hroby. Zároveň u již uzavřených mezivládních dohod nedochází k jejich naplňování. Plánujeme navázat spolupráci s mezinárodními institucemi, které se zabývají péčí o válečné hroby. Provedeme revizi existujících mezivládních dohod a podnikneme kroky k uzavření mezivládních dohod s Itálií, Maďarskem, Německem a Rakouskem.

4. **Nízký počet digitalizovaných historických dokumentů v Databázi padlých.** Přísun digitalizovaných dat do Databáze padlých není dostatečný, což se projevuje ve využitelnosti této databáze. Pracujeme na rozvoji aplikace CEVH a její integraci s Databází padlých a Digitální studovnou. V srpnu 2023 jsme úspěšně vytvořili systém

propojení aplikace CEVH s Databází padlých. V následujícím období budeme spolupracovat s dalšími odborníky na doplnění chybějících údajů do obou databází.

5. **Nedostatečné public relations.** Doposud nebyla věnována popularizaci tématu péče o válečné hroby dostatečná pozornost v rámci mediální osvěty prováděné ministerstvem. Následkem této skutečnosti je mezi širokou veřejností jen nízké povědomí o problematice válečných hrobů. Dobře organizované PR kampaně mohou našemu oddělení poskytnout potřebnou expozici a důvěryhodnost k plnění legislativních úkolů. Public relations vnímáme jako nedílnou součást naší strategie a aktivně jej zapojujeme do našich procesů. Tím plníme požadavky moderní společnosti na komplexní informovanost o našich projektech a činnostech.
6. **Nedostatky ve spolupráci na úrovni státní samosprávy a s vojenskými přidělenci.** Doposud nebyl plně využit potenciál ve spolupráci se státní samosprávou v péči o válečné hroby v ČR a s vojenskými přidělenci obrany v zahraničí. Jedná se především o komunikaci a jejich školení ze strany OVVVH MO. V rámci spolupráce se zástupci místní samosprávy zvýšíme jejich odbornost a zapojení do řádného vyplňování údajů v aplikaci CEVH. V průběhu roku 2024 se zaměstnanci oddělení zúčastní vzdělávacích iniciativ zaměřených na koordinátory péče o válečné hroby ve vybraných krajích a obcích s rozšířenou působností. Budeme spolupracovat na projektech s regionálními partnery, prohloubíme rovněž spolupráci s vojenskými přidělenci a posílíme kooperaci s Ministerstvem zahraničních věcí v rámci problematiky péče o české válečné hroby v zahraničí.
7. **Změna paradigmatu ve spolupráci s veřejnoprávními médii.** Z důvodu nedostatečné popularizace problematiky válečných hrobů nejevila média odpovídající zájem o spolupráci. Aktivně usilujeme o navázání pravidelné spolupráce s českými veřejnoprávními médii, jako jsou Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář. Tato média budou pravidelně v různých formátech informovat českou veřejnost o našich aktivitách v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa. Inspirujeme se při tom Ministerstvem kultury a jeho úsilím propagovat téma péče o národní kulturní dědictví.
8. **Absence publikační činnosti.** Budeme spolupracovat s Vojenským historickým ústavem Praha na přípravě a vydávání série publikací o významných lokalitách

s válečnými hroby a pietními místy. Prvním projektem této spolupráce je připravovaná publikace o pietních místech v moldavském Kišiněvě.

2.3 Příležitosti

1. **Přilákání, rozvoj a udržení kvalitních lidí pro oddělení i pro externí spolupráci.**

Chceme se stát zaměstnavatelem, který se řídí hodnotami a zároveň sleduje a přijímá inovace a nové způsoby práce, jež vedou k jedinému společnému cíli, a to inspirovat, zapojit a posílit naši pracovní sílu. Přičemž bychom při naplňování dále uvedených nových postupů navýšili současných deset tabulkových míst minimálně o dalších pět. Navyšování tabulkových míst bude řešeno v rámci OVVVH MO. Využijeme pro to dostupné finanční zdroje k získání externích spolupracovníků. Pro náš klíčový projekt archivního výzkumu budeme vyhledávat nadané jedince mezi studenty oborů historie, archivnictví a pomocných věd historických.

2. **Rozvoj pomníkové diplomacie.**

Optimalizujeme a rozšiřujeme péči o válečné hroby v zahraničí. Dohledáváme zapomenuté hroby a pietní místa, čímž posilujeme pomníkovou diplomacii, a připravujeme podklady pro nové mezinárodní smlouvy. Plánujeme optimalizaci financování oprav válečných hrobů a rovněž rozšířit počet projektů i na opomíjené lokality v zahraničí.

3. **Zvýšení zájmu veřejnosti o tematiku péče o válečné hroby a pietní místa doma i v zahraničí.**

Posilujeme naši osvětovou angažovanost s cílem oslovit rozmanitou skupinu recipientů. Vedle účasti na odborných aktivitách se zaměřujeme na vytváření projektů na sociálních platformách, které budou šířit informace o péči o válečné hroby. Naším úmyslem je zlepšit povědomí o této otázce a oslovit široké spektrum lidí, zahrnující především mladou generaci.

4. **Rozvoj paměťové turistiky v České republice a v zahraničí.**

Zaměřujeme se na rozvoj projektů paměťové turistiky, a to jak doma, tak v zahraničí. Budeme podporovat iniciativy, které umožní veřejnosti objevovat historické lokality spojené s válečnými událostmi a pietními místy, a tak prohloubit jejich porozumění minulosti. Navíc připravujeme spolupráci s agenturou Czechtourism na zahraničních projektech vázících se k problematice péče o válečné hroby, kterých se chceme účastnit spolu se širokou veřejností.

- 5. Optimalizace webových stránek a aktivní propagace naší práce s cílem sdílet příběhy válečných hrobů.** Jednou z našich hlavních priorit je podílet se na sdílení příběhů válečných hrobů s co nejširším a různorodým publikem. Snažíme se o vytvoření unikátní digitální platformy, která umožní sdílení, vzdělávání, informování a inspiraci pro mladou generaci. Pracujeme na vylepšení veřejného portálu CEVH, aby byl co nejpřívětivější pro uživatele a zahrnoval i mobilní aplikaci. Připravili jsme a dále vyvíjíme novou verzi našeho stávajícího webu a aktivně spravujeme profily na sociálních médiích.
- 6. Zdroje.** Vzhledem k faktu, že dosud neevidované hroby především z první světové války se podle našeho odhadu pohybují v desítkách tisíc a jejich přesný počet nelze určit, otevírají se nám široké možnosti na poli archivního výzkumu a mezinárodní spolupráce s institucemi zabývajícími se problematikou péče o válečné hroby.
- 7. Pestrost řešené problematiky.** Zaměřujeme se na naše klíčové projekty, jako je například archivní výzkum v nezpracovaných fondech Vojenského ústředního archivu – Vojenského historického archivu, kde jsou uloženy dokumenty týkající se Katastru válečných hrobů v České republice i v zahraničí. Tyto informace nám slouží k doplnění a zpřesnění našich databází, zaznamenávání nových válečných hrobů a iniciování rekonstrukcí či obnov existujících válečných hrobů. Výzkum již probíhá. Rovněž se zaměříme na projekty, které se věnují dosud opomíjeným nebo marginálním tématům. Mezi ně patří například vyrovnání čestného dluhu vojákům pocházejícím z dnešního území České republiky, kteří sloužili a padli v řadách rakousko-uherské armády. Věnujeme pozornost i obdobím, jako byla srpnová okupace Československa v roce 1968, účasti vojáků původem z dnešního území České republiky v Prusko-dánské válce roku 1864, americké občanské válce v 19. století, ve vietnamské válce ve 20. století a dalším.
- 8. Pořádání konferencí a obdobných akcí za účasti zahraničních institucí zabývajících se agendou péče o válečné hroby.** Zvažujeme pořádání konferencí, díky nimž se oddělení může stát iniciátorem a moderátorem diskuse příkladů dobré praxe neboli Best Practice. Konference a další obdobné akce budou sloužit ke sdílení a výměně osvědčených postupů mezi institucemi zabývajícími se problematikou péče o válečné hroby z České republiky, Slovenska, Polska, Rakouska, Německa, Itálie a Slovinska.

9. Prosadit pravidelnou informovanost o problematice do mediálních kanálů.

Díky pravidelné spolupráci s českými veřejnoprávními médii, jako jsou Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář, a také dalšími médii, a to včetně sociálních platforem, které jsme zřídili a provozujeme, máme za cíl informovat širokou veřejnost o našich aktivitách v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa. Tato spolupráce nám také umožní poskytovat aktuální vyjádření, například v situacích spojených s bojovými nebo válečnými konflikty, a formulovat jasné postupy týkající se péče o válečné hroby jménem ministerstva.

2.4 Hrozby

- 1. Negativní narativ v části veřejného prostoru** – „*A tak se pan ne veterán bude radši hrabat v 80 let starých hrobech než řešit ty, co žijí; mrtvým je to již jedno, jsou mrtví a jen vzpomínka bližních stačí.*“ – citace z facebookových komentářů k tiskové konferenci ministryně obrany „Změny v péči o válečné veterány a válečné hroby“ ze dne 10. října 2023. Negativní obraz ve veřejném prostoru bohužel nachází oporu v rétorice některých subjektů na české politické scéně, které tuto problematiku využívají ke snaze získat politické body, aniž by projevily základní porozumění souvislostem. Je důležité, abychom si všichni neustále uvědomovali, že minulost má vliv na naši současnost. Je naší povinností vysvětlovat, že péče o válečné hroby se týká nás všech a je součástí naší kulturní identity.
- 2. Možná změna priorit politické reprezentace.**
- 3. Válečné konflikty a nestabilní situace v destinacích se zastoupením význačného počtu lokalit s válečnými hroby vojáků původem z dnešního území České republiky.**
- 4. Nedostatečná, přerušená či neexistující spolupráce se zeměmi typu Ruská federace.**
- 5. Nedostatečná odborná vybavenost personálu.** Týká se zejména oblastí jazykových dovedností a znalostí počítačové gramotnosti. Aktuálně se naše vzdělávací zdroje nezabývají systematickým odborným rozvojem, přičemž zdůrazňujeme, že jazyková kompetence má pro nás nejvyšší prioritu.

6. **Riziko nevratných ztrát dosud neevidovaných válečných hrobů.** S ohledem na to, že dosud nemáme zdokumentované všechny válečné hroby v České republice i v zahraničí, stále nás obklopuje potenciální riziko, že hroby nezapsané v naší evidenci mohou být ztraceny. Tato situace vyvolává naléhavý apel na zachování památek, které jsou součástí naší kulturní identity, a zdůrazňuje důležitost prevence ignorace a nedostatečného povědomí o těchto historických hodnotách ve společnosti všeobecně.
7. **Nedostatečné finanční zdroje.** Vzhledem k omezeným finančním zdrojům, které obvykle poskytují města a obce, jako vlastníci válečných hrobů, památníků a náhrobků, hrozí riziko, že část těchto historických objektů by mohla ztratit svou hodnotu nebo zchátrat kvůli nedostatečné údržbě. I přesto, že jsou dostupné určité dotace, obnova a rekonstrukce těchto památek by mohla představovat náklady, které přesahují finanční prostředky, jež jsou dostupné na jejich udržení.
8. **Negativní a destrukční postoj části veřejnosti.** Vandalismus a negativní reakce na různé geopolitické události si část společnosti často spojuje s nedostatečným porozuměním kontextu těchto problémů. To vede k jednoduchému poškozování válečných hrobů či památníků, které jsou náhodně zvoleny jako terč v souvislosti s aktuálními událostmi.
9. **Neangažovaný, zanedbávající až lhostejný přístup ze strany orgánů místní samosprávy.** Nedostatečný důraz, který obecní a krajské úřady kladou na správu válečných hrobů a pietních míst, způsobuje, že tato záležitost mnohdy není jejich prioritou. Navzdory absolvování školení se často neprojevuje výrazná změna v jejich laxním přístupu k této problematice.

3. LEGISLATIVNÍ RÁMEC

Kromě všeobecných právních norem představuje nedílnou součást platného českého právního řádu soubor ustanovení, jež mají zásadní dopad na péči o válečné hroby a pietní místa v zemi. V současnosti se jedná především o:

- zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a pietních místech a o změně zákona č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;

- zákon č. 256/2001 Sb., o pohřebnictví a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů;
- zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů;
- další zákony²¹.

Na úrovni mezinárodního práva je problematika péče o válečné hroby regulována souborem norem, jejichž signatářem je i Česká republika. Na prvním místě jmenujme mírové smlouvy, jež následovaly po světových válkách, které uzavřelo Československo, a Česká republika coby jeho právní nástupce i nadále respektuje a dodržuje ustanovení obsažená v těchto smlouvách. Dále se v rámci ozbrojených konfliktů jedná zejména o Ženevskou úmluvu o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli z 12. srpna 1949, s důrazem na Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů z 8. června 1977. Na ně navazují mezinárodní smlouvy týkající se péče o válečné hroby, které reflektují závazky vyplývající z Ženevských úmluv a Dodatkového protokolu, a to jak v podobě rámcových, tak i specifických dvoustranných dohod mezi státy. Vláda České republiky je též vázána ustanoveními obsaženými v mezivládních dohodách, jež se zabývají vzájemným udržováním válečných hrobů a které uzavřela s vládami konkrétních států.

Právní rámec pro péči o válečné hroby a pietní místa v České republice je v některých ohledech zastaralý a nedostatečně komplexní, což vyžaduje neodkladné změny. Částečné řešení spatřujeme v nových právních normách, jak je naznačeno v 8. bodu *Desatera pro obranu*²², který se zaměřuje na podporu veteránů a tradice a představuje klíčový krok k aktualizaci legislativního rámce pro péči o válečné hroby a pietní místa jak doma, tak i v zahraničí.

Obecně je vhodné, aby tato novela navazovala na případné úpravy ostatních právních předpisů, které mají vliv na oblast péče o válečné hroby a pietní místa, jako je například zákon

²¹ Zákony, které z principu své působnosti ovlivňují problematiku péče o válečné hroby: zákon č. 152/2023 Sb., kterým se mění zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, ve znění zákona č. 195/2022 Sb., a některé další související zákony; zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů; zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

²² *Desatera pro obranu*, které představila ministryně obrany Jana Černochová na tiskové konferenci zaměřené na prezentaci priorit resortu dne 10. ledna 2022.

o válečných veteránech (v případě padlých účastníků novodobých misí) či dlouho očekávaný nový památkový zákon. Přepřacovaný zákon č. 122/2004 Sb. zohlední:

- zpřesnění vymezení pojmu válečný hrob a doplnění definice obecného ustanovení pro válečné hroby a pietní místa;
- válečné hroby padlých účastníků zahraničních misí. V zákoně č. 122/2004 Sb. explicitně definovat válečné hroby s ostatky a pietní místa věnovaná padlým účastníkům novodobých zahraničních misí s ohledem na práva pozůstalých rodinných příslušníků (vzhledem k omezením týkajícím se nakládání s válečným hrobem);
- zahrnutí hrobů obětí perzekuce v době války nebo obětí vojenských operací z náboženských, politických, národnostních a rasových důvodů, obětí náletů za války a obětí okupace Československa v roce 1968 do péče o válečné hroby;
- zohlednit v zákoně č. 122/2004 Sb. tu skutečnost, že oběti války či oběti vojenských operací mohly zemřít v jejich důsledku před oficiálním uznáním data začátku válečného konfliktu či vojenských operací a stejně tak zohlednit fakt, že oběti války či oběti vojenských operací mohly zemřít v jejich důsledku i po oficiálně uznaném konci válečného konfliktu či vojenských operací;
- začlenění prostorů, památníků a hrobů spojených s naší vojenskou historií, které sice nesplňují definici válečného hrobu, ale mohou být financovány pro jejich výstavbu nebo opravu pomocí nově vytvořených finančních položek.
- precizaci práv a povinností vlastníků válečných hrobů a zahrnutí nové kategorie, a to nájemců válečných hrobů, s kterými zákon č. 122/2004 Sb. dosud nepočítá;
- návrh úpravy a nové stanovení sankcí, které úzce souvisejí s § 2 odst. 5 stávajícího zákona č. 122/2004 Sb. Navrhovaná změna dosavadního § 5 zákona č. 122/2004 Sb. bude obsahovat definici, že „porušení tohoto zákona vede v příslušných případech k administrativní, správní, občanské nebo trestní odpovědnosti“. Požadujeme důkladné upřesnění výrazů uvedených v § 5 odst. 1 písmenech a), b) a c). Zároveň je nutné přehodnotit výše peněžních pokut uvedených v § 5 odst. 2 písmenech a), b) a c);
- zohlednění zákona č. 122/2004 Sb. v zákonech souvisejících s touto problematikou, kde se s nimi doposud nepočítalo, například zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů.

3.1 Ženevské úmluvy, mezinárodní smlouvy a mezivládní dohody

Pod deklarovanou podporou činností oddělení rozumíme uctění památky padlých účastníků válečných konfliktů bez ohledu na jejich státní příslušnost, národnost či náboženské vyznání. Náš záměr spočívá ve vytvoření péče o hroby, která odpovídá standardům charakteristickým pro válečné hroby v zemích transatlantického civilizačního okruhu.

Tyto snahy vycházejí z principů obsažených v Ženevských úmluvách na ochranu válečných obětí z 12. srpna 1949 a Dodatkových protokolů I a II z 8. června 1977, stejně jako ze specifických ustanovení obsažených v bilaterálních dohodách, kterých je Česká republika signatářem. Z tohoto důvodu si klademe za cíl a nadále plníme následující závazky:

- asistujeme při vyhledávání, evidování, udržování a úpravě válečných hrobů;
- vyměňujeme informace o lokalitách a stavu válečných hrobů;
- provádíme vzájemnou výměnu seznamů válečných hrobů a souvisejících dokumentů;
- zajišťujeme ochranu a udržování válečných hrobů na území příslušných států a jejich uchování v patřičném stavu;
- dodržujeme právní předpisy, národní, náboženské a jiné tradice obou zúčastněných států při ochraně, údržbě a úpravě nově vytvořených válečných hrobů;
- zajišťujeme možnost dohledu nad stavem válečných hrobů prostřednictvím diplomatických a konzulárních úřadů nebo příslušných zmocněných orgánů;
- sdílíme informace o všech známých incidentech porušujících práva týkajících se válečných hrobů na území druhé smluvní strany.

Prostřednictvím mezinárodních smluv plánujeme navázat spolupráci s mezinárodními institucemi specializujícími se na péči o válečné hroby. Hodláme provést revizi stávajících mezivládních dohod a podniknout kroky směřující k uzavření nových mezivládních dohod s Itálií, Maďarskem, Německem a Rakouskem. S ohledem na naši společnou historii projevujeme zvláštní zájem o spolupráci s institucemi jako jsou rakouský Schwarzes Kreuz a německý Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge eV. Využijeme probíhající analýzu zahraničních aktivit a výstavby památníků, která se zaměřuje na události posledních 15 let. Tato analýza představuje výchozí bod pro nastavení a rozvoj stávajících a budoucích projektů a zároveň poslouží k definování budoucí spolupráce se zahraničními institucemi.

4. KOMPLEXNÍ PÉČE O VÁLEČNÉ HROBY: VIZE A STRATEGIE

V následující kapitole se budeme věnovat naší obsáhlé agendě, která byla definována od vzniku oddělení. Zaměříme se na pomníkovou diplomacii, zásady koordinace péče o české válečné hroby v zahraničí a roli úřadů přidělené obrany v tomto procesu. Prozkoumáme péči o válečné hroby jak v České republice, tak v zahraničí, a představíme naše prioritní oblasti a klíčové technologické projekty, na kterých již pracujeme.

4.1 Pomníková diplomacie

Česká republika disponuje vzhledem ke svému historickému vývoji a vojenské tradici širokou škálou nástrojů, které můžeme souhrnně zařadit pod pojem pomníková diplomacie. Tu lze považovat za součást paměťové diplomacie, která v praxi používá vzpomínání a připomínání historických událostí, převážně tragických, k prosazování zahraničněpolitických cílů. Jedná se o komplexní obor využívající minulost k utváření budoucnosti mezinárodních vztahů. Státy a politické skupiny se pokouší zlepšit vztahy a vlastní obraz tím, že exportují svoji paměťovou politiku a své historické zkušenosti spojují s historickými prožitky jiné země.

Na rozdíl od paměťových střetů soustřeďujících se na kritiku alternativních pohledů na historii, paměťová diplomacie se zaměřuje spíše na vytváření paměťových spojenců, než nepřátel. Svým vlivem na veřejné mínění jak v České republice, tak v zahraničí, zaujímá paměťová diplomacie a s ní spojené pomníky důležité místo v rámci veřejné diplomacie²³. Válečný hrob / pietní místo v tomto kontextu představuje místo, které slouží jako základní předmět pro paměť a připomínání historických událostí.

Existuje i jiná definice pomníkové diplomacie, která se zaměřuje na její roli v kontextu národní identity a paměti. Podle této definice je pomníková diplomacie strategií, která využívá budování a udržování památníků a pamětních míst k formování kolektivní paměti a identity národa. Tato strategie často slouží k propagaci specifických historických narativů, posilování národní hrdosti

²³ Koncepce zahraniční politiky České republiky, která vešla v platnost v červenci 2015, pevně zakotvila jako jeden ze svých cílů i šíření „dobrého jména v zahraničí“, což je základním úkolem české veřejné diplomacie. Ta sehrává důležitou roli při podpoře ostatní diplomatické činnosti ministerstva, a to například konáním prezentačních akcí v zahraničí, propagací české kultury, rozvojem školské spolupráce, prohlubováním aktivit neziskového sektoru ve vztahu k zahraničním partnerům. Důležitou součástí veřejné diplomacie jsou konference, semináře a další prezentační akce.

a posilování sounáležitosti občanů s vlastní zemí. Válečné hroby / pietní místa jsou vnímány jako symboly, které se vztahují ke klíčovým událostem, osobnostem nebo hodnotám spojeným s historií národa a slouží k utváření a upevňování národní identity. Pomníky představují platformu pro vyjádření politických, sociálních a kulturních hodnot a mohou být využity k propagaci usmíření mezi národy. Takto uchopená pomníková diplomacie má vliv na vnímání minulosti, současnosti a budoucnosti země jak ve vnitřní politice, tak v zahraničí.

Součástí komplexního procesu je pak uctění památky formou vzpomínky na události a jednotlivé osoby prostřednictvím ceremonií nebo vzdělávací programy. Tím jsou zároveň sledovány vytyčené cíle zahraniční politiky, kterých chtějí jednotlivé země dosáhnout v interakci s ostatními zeměmi.

4.1.1. Způsoby provádění pomníkové diplomacie

- **podpora usmíření:** připomenutím sdíleného utrpení mohou země budovat důvěru a zlepšovat vztahy po válečných konfliktech. Spočívá v působení na domácí i mezinárodní veřejné mínění zdůrazňováním sdílené historie;
- **legitimizace akcí:** země kladou důraz na minulost, aby ospravedlnily své současné působení na světové scéně;
- **formování historických událostí:** země mohou využívat pomníky k preferenci své verze historie, a tím ovlivnit přístup ostatních zemí k minulosti.

Při provádění paměťové diplomacie je nezbytné brát v potaz, že různé kultury si vykládají minulost odlišně. Orientace v národních narativech vyžaduje citlivý přístup, protože hrozí vysoké riziko manipulace s historií. Nástroje, které označujeme v předložené Koncepci za pomníkovou diplomacii, používají dlouhodobě v širokém měřítku nejen světové velmoci (Spojené státy americké, Rusko), ale také s Českou republikou srovnatelné země (Polsko a Maďarsko).

Spojené státy americké prostřednictvím válečných hrobů na evropském kontinentě posilují transatlantické vazby, přičemž v minulosti se jednalo o klíčový mechanismus, jehož prostřednictvím byl legitimizován americký závazek vůči kontinentu v době studené války. Pokračující přítomnost Spojených států amerických v Evropě tak není pouze záležitostí strategické kalkulace, ekonomických vazeb nebo geopolitických priorit, ale také vychází z připomínání společného prožitku války. Rusko jako nástupnický stát po Sovětském svazu provádí politiku, kdy pomocí pomníkové diplomacie vytyčuje hranice sféry svého vlivu.

Pomníková diplomacie pro něj slouží jako politický a nátlakový instrument. Tuto politiku provádí především v postkomunistických zemích. Také v České republice máme s tímto přístupem zkušenost především v souvislosti s odstraněním sochy generála Koněva v Praze v roce 2020. Příkladem zemí, kde se vzpomínky na světové války, a tím i přístup k pomníkové diplomacii liší, jsou Francie a Německo. Zatímco Francie klade důraz na uctívání padlých vojáků, Německo se zaměřuje na pokání a připomínání všech obětí. Tato pokračující paměťová diplomacie formuje i jejich současný vztah.

4.2 Česká republika a pomníková diplomacie

Vytvořením samostatného oddělení a určením konkrétních cílů k prohloubení péče o válečné hroby dalo ministerstvo jasný signál, jak důležitá je tato oblast. Aktivní účastí obyvatelstva českých zemí v obou světových válkách a v dalších vojenských konfliktech je splněn základní předpoklad k jejímu využití. Navíc vojenské zapojení československých/českých vojáků až na výjimky nevzbuzuje kontroverze a je vnímáno pozitivně. Česká republika není spojována s dobovačnými válkami, s imperialismem a kolonialismem. Po první i druhé světové válce se Československo přiřadilo ke spojencům vítězné koalice. O míře vojenské angažovanosti Čechů svědčí ta skutečnost, že evidujeme jejich válečné hroby ve 49 zemích po celém světě. Tato skutečnost vytváří široký prostor pro mnohostrannou spolupráci a zařazení tématu válečných hrobů jako jednoho z nástrojů veřejné diplomacie.

4.2.1 Základní oporu pro mezinárodní spolupráci vytváří mezivládní dohody k péči o válečné hroby:

- Dohoda mezi vládou Československé republiky a vládou Spojeného království a Severního Irska o vzájemném udržování válečných hrobů (1949);
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Ruské federace o vzájemném udržování válečných hrobů (1999);
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Slovenské republiky o válečných hrobech (2003);
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Republiky Slovinsko o péči o válečné hroby (2005);
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rumunska o válečných hrobech (2015);

- Dohoda mezi vládou České republiky a Kabinetem ministrů Ukrajiny o válečných hrobech (2017);
- Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Srbské republiky o ochraně válečných hrobů a vojenských pietních míst (2017).

4.2.2. Oblasti spolupráce u všech mezivládních dohod jsou přesně definovány. Jedná se především o:

- pomoc při vyhledávání, evidování, udržování a úpravě válečných hrobů;
- vzájemná informovanost o místech výskytu a stavu válečných hrobů;
- vzájemná výměna příslušných seznamů válečných hrobů a doplňků k nim;
- zabezpečení ochrany válečných hrobů na území států přidělení a jejich udržování v poznatelném stavu;
- dodržování právních předpisů, národních, náboženských a jiných tradic obou států při ochraně, údržbě a úpravě nových válečných hrobů;
- právo dohledu nad stavem válečných hrobů prostřednictvím diplomatických a konzulárních úřadů (případně zplnomocněných orgánů);
- vzájemná informovanost o všech známých případech protiprávních činů vůči válečným hrobům státu druhé smluvní strany;
- iniciace výstavby nových válečných hrobů na území státu přidělení;
- zabezpečení uvedení poškozených válečných hrobů do původního stavu.

4.2.3. Základní právní rámec pro spolupráci je mezivládními dohodami nastaven. Přesto lze s dostatečným časovým odstupem od jejich uzavření konstatovat, že u většiny zemí se dohody naplňují nedostatečně. Týká se to hlavně vzájemné informovanosti, vyhledávání a evidování. Vzhledem k námi nastaveným prioritám bude nutné otevřít otázku revize dohod. Zaměříme se na dohody se Slovinskem, Srbskem, Rumunskem a Ukrajinou, a to z důvodu identifikace hrobů a padlých z první světové války jako prioritního úkolu. V případech, kde smlouva předpokládá existenci společné odborné komise pro řešení problémů (případ Slovinska a Srbska), se budeme zasazovat o jejich zřízení a aktivní činnost.

4.2.4. Intenzivní spolupráce s partnerskými institucemi: s ohledem na možné uzavření dalších mezivládních dohod, které by do budoucna zajistily základní rámec pro vzájemnou komunikaci a spolupráci, je v krátkodobém výhledu cílem zintenzivnění spolupráce s partnerskými institucemi v Itálii, Maďarsku a Rakousku. Za účelem efektivní spolupráce chceme nastavit

pravidelná jednání s potenciálem vytvoření společné odborné komise. Sdílená minulost první světové války určuje jako klíčové partnery Rakousko a Maďarsko. Společné projekty můžeme realizovat na Balkáně a Ukrajině, v Polsku, Itálii a Střední Asii.

4.3 Funkce válečného detektiva: vztah pomníkové diplomacie a archivního výzkumu

V kontextu uplatňování výše uvedených postupů je nezbytné zdůraznit, že pomníková diplomacie je neoddělitelně spojena s oblastí archivního výzkumu. Zaměříme se proto na vzájemné sdílení zkušeností v oblasti archivního výzkumu s cílem vytvořit nebo propojit databáze začleněné v Centrální evidenci válečných hrobů s databázemi našich zahraničních spolupracovníků. Metoda archivního výzkumu je klíčovou součástí práce tzv. válečných detektivů, například týmu Joint Casualty and Compassionate Center Commemorations britského Ministerstva obrany. Tito odborníci systematicky zkoumají vojenské historické záznamy, což jim umožňuje potvrdit identitu padlých vojáků v co největším počtu případů. Uvědomujeme si, že ze zcela objektivních důvodů dosud nemáme možnost provádět genealogický výzkum za účelem nalezení rodin obětí a provádění testů DNA v oblastech, kde byly oběti nalezeny. I z toho důvodu plánujeme navázat spolupráci v rámci archeologického výzkumu s příslušnými institucemi, jak blíže popisujeme v kapitole „4.6.6 Využití archeologie“.

Naše úkoly jsou dány nejen zákonem č. 122/2004 Sb., ale také naším morálním závazkem. Máme povinnost vykonávat činnosti vedoucí k identifikaci a uctění těch, kteří jsou pohřbeni anonymně nebo jejichž místo posledního odpočinku jsme dosud nelokalizovali, avšak známe jejich jména či další identifikační údaje. S pomocí archivně-historických metod sestavujeme seznamy s databázemi údajů a provádíme veškeré kroky potřebné k evidenci padlých vojáků a jejich ostatků, viz kapitoly „4.6.2 Archivní výzkum pro hroby v České republice“ a „4.10.1 Archivní výzkum pro zahraničí“.

Z ročního působení oddělení již nyní můžeme vykázt výsledky v rámci našeho působení v Komisi pro řešení otázek masových hrobů na Ďáblickém hřbitově při Úřadu vlády ČR, v níž zasedá a část svého výzkumu provádí stávající zaměstnanec našeho oddělení. V současnosti disponujeme poznatky týkající se nalezení a identifikace ostatků osob, které naplňují ustanovení zákona č. 122/2004 Sb. v lokalizované „Šachtě č. 1 – náletové“ na výše uvedeném hřbitově. Díky archivnímu výzkumu jsme vysledovali a ověřili příběh pohřbení amerického

vojáka Lawrence L. Ordwaye. Obdobným způsobem chceme pokračovat v nalézání, identifikaci a lokalizaci dalších míst, která budeme moci prohlásit a následně evidovat jako válečné hroby s ostatky dle zákona č. 122/2004 Sb. Tím se opět vracíme k pomníkové diplomacii a zavazujeme se k realizaci projektů, které zahrnují vybudování válečných hrobů, památníků, náhrobků a dalších míst vzpomínání. Současně vyvíjíme veškeré úsilí k důstojnému pohřbení těchto hrdinů a sdílíme jejich příběhy prostřednictvím odborných publikací, na nichž budeme spolupracovat zejména s Vojenským historickým ústavem Praha. V rámci naší PR strategie se snažíme zajistit, aby jejich oběť nebyla nikdy zapomenuta.

4.4 Zásady koordinace péče o české válečné hroby v zahraničí

V péči o české válečné hroby v zahraničí se řídíme několika základními principy, které reflektují význam a důstojnost vojenských historických tradic. V první řadě platí, že válečné hroby jsou nedílnou a podstatnou součástí těchto tradic, a proto nesmí být opomíjeny či zanedbávány. Nikdy nesmíme zapomenout na vojáky, kteří položili svůj život v ozbrojeném konfliktu. Tato nezadatelná zásada vyžaduje, aby každý padlý voják měl alespoň symbolický hrob. Naším úkolem je na základě archivních dokumentů z fondu Evidence válečných hrobů (obsah fondu viz kapitola „4.6.3 Katastr válečných hrobů“) tyto hroby identifikovat, najít a zkontrolovat jejich současný fyzický stav na místě. V případě, že byl takový hrob poškozen, je naší povinností usilovat o jeho co nejrychlejší a nejkvalitnější opravu. Je-li hrob dokonce již zničen či zrušen, nesmíme zůstat pasivními. Naopak, musíme se aktivně snažit o jeho obnovu. Pokud by však obnova na původním místě nebyla možná, přistupujeme k alternativním formám připomínky padlých vojáků. To může zahrnovat postavení pomníku na jiném vhodném místě či umístění pamětní desky, zachycující jména padlých a událost, při které přišli o svůj život. V případech, kdy je nezbytně nutné zajistit finanční prostředky na péči o české válečné hroby v zahraničí, vycházíme z usnesení vlády České republiky ze dne 6. prosince 1999 č. 1292 o Pravidlech pro poskytování a čerpání účelových dotací ze státního rozpočtu na zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a finančních darů do zahraničí na realizaci, zachování a obnovu hodnot těchto pietních míst. Tato opatření mají za cíl zajištění adekvátní péče o hroby našich padlých vojáků a udržení jejich památky v co nejlepším stavu.

Zatímco ověřování a vkládání údajů k válečným hrobům na území České republiky provádí zejména zaměstnanci obcí s rozšířenou působností či krajů, u hrobů v zahraničí je to výlučně

v gesci zaměstnanců oddělení. To na ně klade velké časové nároky a kvalifikační předpoklady. K této skutečnosti musíme přihlížet při budoucím personálním obsazení oddělení.

Zásady koordinace péče o české válečné hroby v zahraničí detailně rozpracovává *Metodika postupu v oblasti péče o české válečné hroby v zahraničí*. Naplňování těchto zásad spočívá:

- v objasňování významu českých válečných hrobů pro Českou republiku jako hrobů vojáků, kteří stáli u zrodu našeho samostatného státu, jeho armády, opětovného vybojování samostatnosti až po současnou obranu našich civilizačních hodnot;
- v předkládání dostupných údajů o českých válečných hrobech;
- v informování o dobrém stavu válečných hrobů země přidělení, které se nacházejí v České republice, a využití této okolnosti k požadavku na reciproční přístup druhé strany;
- ve zdůrazňování existence mezinárodních závazků a nutnosti dodržovat zvyklosti a dobré mravy;
- ve shromažďování a ověřování údajů o českých válečných hrobech v rozsahu zákona č. 122/2004 Sb. včetně využití archiválií;
- v případě, že byl válečný hrob zničen, žádat o upřesnění okolností jeho zničení a místa, kam byly přemístěny ostatky pohřbených vojáků;
- v pravidelném organizování pietních aktů u českých válečných hrobů;
- v zahrnutí problematiky péče o české válečné hroby jako jedno z nosných témat do plánů činnosti a pracovních jednání nejen přidělence obrany, ale i dalších příslušníků zastupitelského úřadu včetně velvyslance;
- v pravidelném informování OVVVH MO o výsledcích činnosti v oblasti péče o české válečné hroby.

4.4.1 Spolupráce s ÚPO

Abychom mohli tyto zásady řízení péče o české válečné hroby v zahraničí uplatňovat co nejefektivněji, potřebujeme navázat a udržovat efektivní spolupráci s ÚPO akreditovanými v zemi přidělení, případně dalšími pověřenými zaměstnanci zastupitelských úřadů ČR. Čeští diplomaté v zahraničí jsou pro nás klíčoví v rámci analýzy situace, tedy v otázce znalosti

právního prostředí a vyhodnocení skutečného stavu českých válečných hrobů v zemi působnosti.

4.4.2 Spolupráce se zahraničními organizacemi

Kromě oficiálních českých institucí působících v zahraničí patří mezi naše hlavní úkoly navázat aktivní spolupráci také se státními organizacemi dané země (archivy, muzea, neziskové organizace zaměřené na historii). Především se zaměříme na udržování produktivní spolupráce s našimi rakouskými, italskými, maďarskými a polskými partnery s důrazem na vliv na středovýchodní a jihovýchodní Evropu, oblast, která zahrnuje bývalé hranice Rakousko-Uherska za jeho vrcholného územního rozsahu a jeho geopolitický dosah na dnešní státy v regionu západního Balkánu. Tato spolupráce bude zahrnovat vytváření funkčních vztahů, rozšíření evidence propojením s registry dalších států, provádění osvědčených postupů, projektů, vytváření památných míst, PR strategie, odborných publikací a systematického rozvíjení pomníkové diplomacie v různých formách.

4.4.3 Členství v Evropské asociaci pro válečné hroby

V krátkodobém horizontu se chceme stát aktivním členem Evropské asociace pro válečné hroby. Cílem asociace je udržovat společnou politiku při realizaci nejen památky vojáků, kteří padli ve válečných konfliktech, ale památku obětí války obecně. Počínaje zakládajícími členy Belgií, Velkou Británií, Francií, Německem, Maďarskem a Nizozemskem se k asociaci každým rokem připojuje stále více členů ze zemí Evropské unie (Rakousko, Slovinsko), ale také například Spojené státy americké. Členství v asociaci se nabízí jako ideální prostor pro komunikaci a spolupráci s partnerskými institucemi v zahraničí. Pomůže nám to lépe poznat rámec (legislativa, financování, podpora státních institucí a veřejnosti), v jakém partnerské instituce fungují, a tím zjednodušit vytváření společných projektů. Tato spolupráce by se týkala společného financování obnovy a rekonstrukcí válečných hrobů, a především sdílení informací pro identifikaci a evidenci válečných hrobů.

4.5 Role úřadů přidělence obrany v péči o válečné hroby

Úloha ÚPO v oblasti péče o české válečné hroby je nezastupitelná. Válečné hroby jsou nedílnou a podstatnou součástí vojenských historických tradic a jejich udržování by mělo být nejen povinností, ale samozřejmou ctí nejvyšších představitelů české branné moci v zahraničí. Zaměstnanci OVVVH MO provádějí pro přidělence pravidelná školení.

4.5.1 Vyhodnocení právního prostředí státu akreditace

Péči o válečné hroby ovlivňují zejména tyto skutečnosti:

- který orgán státní správy odpovídá za péči o válečné hroby na území státu akreditace, postavení jednotlivých prvků státní správy v systému péče o válečné hroby;
- jaký je rozsah jeho odpovědnosti, jaké prostředky má k dispozici k realizaci péče o válečné hroby v rámci své působnosti;
- struktura odpovědnosti orgánů státní správy při péči o válečné hroby, kdo má právo nebo povinnost zřídit nebo obnovit válečný hrob, udržovat jej v poznatelném stavu, přemístit jej, zrušit;
- systém financování péče o válečné hroby;
- systém sankcí a postihů při porušení právních norem upravujících péči o válečné hroby;
- národní, náboženské a jiné tradice, které mohou mít vliv na péči o české válečné hroby;
- jakým způsobem řeší problematiku péče o válečné hroby jiné státy a jak je možno jejich zkušenosti aplikovat na podmínky českých válečných hrobů.

4.5.2 Analýza situace

Znalost právního prostředí a vyhodnocení skutečného stavu českých válečných hrobů v zemi působnosti umožní vypracovat model péče o tyto hroby. Rozsah tohoto modelu bude dán zejména:

- počtem a rozmístěním českých válečných hrobů na území státu akreditace;
- počtem pohřbených ve válečných hrobech;
- fyzickým stavem válečných hrobů.

Analýza výše uvedených skutečností umožní vytipovat orgány státní správy a samosprávy, které bude nutné požádat o součinnost při péči o české válečné hroby. V této souvislosti je vhodné oslovit i veteránské a další společenské a nevládní organizace (případně podnikatelské subjekty) a navázat s nimi spolupráci v této oblasti. Výsledkem analýzy bude seznam, pořadí a časový plán, podle kterého budou české válečné hroby opravovány nebo obnovovány (v případě těch zničených).

4.5.3 Vedení centrální evidence, kontakty

OVVVH MO vede evidenci českých válečných hrobů v zemi akreditace za průběžné podpory ÚPO v rozsahu zákona č. 122/2004 Sb. a průběžně ji doplňuje nově získanými údaji. K uvedené problematice je průběžně prováděno odpovídající školení v rámci předvýjezdové přípravy a výročních shromáždění vedoucích ÚPO.

4.5.4 Činnost vedoucího ÚPO při péči o válečné hroby

- vést v patrnosti stav válečných hrobů v zemi přidělení a provádět jejich pravidelnou kontrolu;
- v případě zjištění nevyhovujícího stavu válečného hrobu (chátrání aj.) zajistit nápravu stavu v součinnosti s místními autoritami a OVVVH MO;
- po předběžné domluvě s vybranou místní autoritou podat žádost o přidělení peněžního daru na OVVVH MO prostřednictvím odboru vojenské diplomacie;
- po schválení žádosti ze strany ministerstva provádí vedoucí ÚPO sepsání vzorové darovací smlouvy s uvedenou místní autoritou dle platných legislativních podmínek v zemi přidělení;
- na samotnou realizaci dohlížet a případně reportovat vzniklé problémy na odbor vojenské diplomacie.

4.5.5 Role zastupitelských úřadů ČR v zahraničí

V mnoha lokalitách, kde se nacházejí české válečné hroby, neexistuje/není zřízen úřad přidělenec obrany. V těchto případech mají zásadní roli zastupitelské úřady, a to především konzuláty, vzhledem k problematice válečných hrobů a souvisejícím činnostem. Na hrobech našich padlých vojáků by na významné dny (8. května, 28. října, 11. listopadu, lokální výročí, při návštěvách významných delegací z ČR) neměly chybět věnce či květiny jako důkaz toho, že na ně nezapomínáme. V této souvislosti se jako nejlepší řešení nabízí využití velkého počtu honorárních konzulů po celém světě.

4.6 Péče o válečné hroby v České republice

4.6.1 Pomníková diplomacie a válečné hroby v České republice

Pomníková diplomacie nespočívá pouze v péči o české válečné hroby v zahraničí, ale nedílnou součástí je také péče o hroby cizích padlých vojáků v České republice. Na našem území jsou pochovány ostatky vojáků mnoha států, národností a náboženského vyznání. Jakým způsobem se jako stát budeme starat o jejich válečné hroby, tak bude v zahraničí vnímána naše kulturní a civilizační vyspělost. Máme tu výhodu, že inspiraci nemusíme čerpat jen ze zahraničí, ale v některých směrech můžeme navázat na prvorepublikovou tradici, která se vyznačovala pečlivou evidencí válečných hrobů a péčí o ně. Ministerstvo bude podporovat v rámci dotačního programu zřizování a rekonstrukci válečných hrobů v České republice bez ohledu na státní příslušnost, národnost a náboženské vyznání padlých vojáků. Budeme postupovat plně v intencích uzavřených mezivládních dohod a dalších právních předpisů. Ve střednědobém

výhledu chceme ve spolupráci se samosprávou pokračovat v projektech typu Černovír, které svým významem přesahují české hranice. Nadále budeme rozvíjet na vysoké úrovni péči o hroby cizích padlých vojáků na našem území z období druhé světové války (Sovětský svaz, Rumunsko). Vzhledem k narůstajícímu zájmu postsovětských republik o své padlé (Kazachstán, Kyrgyzstán) předpokládáme užší spolupráci v oblasti identifikace válečných hrobů a sdílení archivních dokumentů.

4.6.2 Archivní výzkum pro hroby v České republice

Archivní výzkum, zatím opomíjený, nyní zaujme zásadní místo v naší strategii péče o válečné hroby a pietní místa. Vědomi si jeho důležité hodnoty, definujeme jej jako druhý základní pilíř naší činnosti. Archivní výzkum je systematický proces zkoumání historických dokumentů a pramenů uložených v archivních institucích. Jeho cílem je získání nových poznatků o minulosti, analýza historických událostí a procesů prostřednictvím studia písemných materiálů, jako jsou dopisy, záznamy, úřední dokumenty, a další historické zdroje. Archivní výzkum představuje klíčovou metodu historického zkoumání a umožňuje porozumění a interpretaci minulých událostí.

4.6.3 Katastr válečných hrobů

Na území České republiky se nachází řada neevidovaných válečných hrobů z první světové války, jejichž evidenci a údržbu ovlivnila období nesvobody, zejména komunistický režim. Pro napravení tohoto stavu je klíčové zpracování archiválií z fondu Evidence válečných hrobů, uloženého ve Vojenském historickém archivu. Tento fond obsahuje primárně československý Katastr válečných hrobů z let 1918–1938, který navazoval již na rakousko-uherský Katastr válečných hrobů. V Katastru válečných hrobů jsou evidovány hroby z první světové války a následných konfliktů o hranice nově vzniklého Československa. Rozsah fondu je 275 archivních kartonů dokumentů týkajících se hrobů padlých vojáků, mezi něž například patří i plány s přesným umístěním válečných hrobů s ostatky jak na území dnešní České republiky, tak i v zahraničí. Tyto dokumenty nám poslouží jako významný zdroj informací o výskytu válečných hrobů s ostatky vojáků narozených na území bývalého Československa, kteří padli v první světové válce v rakousko-uherské armádě a československých legiích.

4.6.4 Proces dohledání a evidence válečných hrobů

Proces dohledání a evidence válečných hrobů vyžaduje spolupráci obecních a krajských úřadů a bude zahrnovat i další historická období, jako je druhá světová válka. Archivní výzkum se rovněž vztahuje na mezinárodní spolupráci v péči o hroby cizích vojáků, k níž Českou republiku zavazují mezinárodní dohody. Abychom tento náročný proces zvládli,

spustili jsme na začátku roku 2024 **projekt digitalizace fondu Evidence válečných hrobů** ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha a Vojenským historickým archivem. Projekt si klade za cíl kompletně digitalizovat fond a využít ho pro potřeby všech zapojených organizací. Digitalizace probíhá v prostorách Vojenského historického archivu pomocí jeho digitalizační linky a externích zaměstnanců odboru. V současnosti je přefoceno více než 40 archivních karten a fotografie jsou následně zpracovávány do odpovídajících standardů digitalizace. Dokončení digitalizace fondu očekáváme v roce 2026 a zpracované dokumenty postupně zveřejníme na Digitální studovně a v Digitálním archivu Ministerstva obrany.

4.6.5 Využití digitalizovaných dokumentů pro aplikaci CEVH

Zpracované dokumenty zaměstnanci oddělení rozdělí podle dnešních obcí s rozšířenou působností, načež je obdrží koordinátoři péče o válečné hroby na úrovni krajských a obecních úřadů. Jejich úkolem je doplnění údajů k padlým z evidenčních listů a dohledání a zaevidování dosud neevidovaných válečných hrobů a padlých. Oddělení poskytuje těmto pracovníkům metodickou a odbornou podporu při této dlouhodobé činnosti.

4.6.6 Využití archeologie

Vyskytuje se mnoho případů, kdy byl pracovníkům oddělení předán podnět o existenci válečného hrobu s ostatky mimo pohřebiště, jedná se především o hroby z druhé světové války. Lokalizace těchto hrobů bývá podložena různě kvalitními podklady od svědectví pamětníků, přes zápisy v kronikách, až po oficiální dobové záznamy. Přesto je mnohdy problematické potvrdit existenci hrobu a místo zaevidovat. Zároveň jsou případy válečných hrobů, které by bylo vhodné a nutné přesunout na pohřebiště, avšak vyzvednutí ostatků je komplikované a vyžaduje odborný přístup. Řešením obou těchto problémů je vyzvednutí ostatků prostřednictvím archeologického průzkumu, avšak ne každý vlastník válečného hrobu je schopen archeologický průzkum zajistit a financovat. Využití archeologů při dohledávání a exhumaci válečných hrobů státními institucemi je v zahraničí běžnou praxí například v Polsku. Do budoucna bychom tedy chtěli navázat spolupráci s některou ze státních archeologických institucí, univerzitním archeologickým pracovištěm nebo soukromou archeologickou firmou, která by pak prováděla archeologický průzkum a dohledání válečných hrobů pod naším dohledem a dle našeho zadání tak, jak tomu je i v jiných státech. Pokud by se realizace archeologických průzkumů musela provádět prostřednictvím soukromé archeologické firmy, je nutné tuto skutečnost zohlednit v rozpočtu viz kapitola „5.8 Navýšení prostředků na zabezpečení péče o válečné hroby“.

4.6.7 Nelegální vyhledávání a výkopy válečných hrobů

Je nutné spolupracovat s Národním památkovým úřadem a Ministerstvem kultury ve věci nelegálního vyhledávání a s tím souvisejícími výkopy válečných hrobů.

V 90. letech 20. století se do České republiky dostaly první detektory kovů a jejich vlastníci se zájmem o válečnou historii se zaměřili na známá bojiště od středověku po 2. světovou válku. Provádějí soukromá nelegální vyhledávání hrobů nebo pohřebišť za účelem provádění vykopávky a vyzdvižení artefaktů. Vedle nálezů kovových částí výstroje, výzbroje, střeliva a munice jsou nacházeny a odkrývány i osobní věci v hrobech vojáků, kteří byli pohřbíváni jednotlivě i hromadně. Nálezce zpravidla padlého okrade o kovové součástky nebo osobní věci a lidské ostatky ponechá na místě, čímž pro budoucnost znemožní jeho identifikaci. Tímto dochází k porušování mnoha právních předpisů: zejména občanského zákoníku, zákona o válečných hrobech a v některých případech i trestního zákoníku, a to přesto, že některá bojiště jsou vyhlášena krajinnými památkovými zónami (Slavkov 1805, Chlumec 1813, Hradec Králové 1866). Většina z lokalizovaných bojišť na našem území však chráněná není, namátkou Bílá hora a Rakovník 1620, Třebel 1647, Žďár 1745, Kolín 1757, Jičín 1866.

Nelegální „výkopci“ a hledači tak porušují zákon 122/2004 Sb. a zákon o pohřebnictví 256/2001 Sb. a zákon č. 193/2017 Sb. Jediným známým bojištěm „zbaveným“ válečných hrobů je bojiště u Chlumce 1813, které nechal v roce 1827 majitel panství kníže Lobkowitz odkrýt, lidské ostatky vyzvednout a shromáždit do hromadného hrobu, jelikož pro jejich četnost v krajině komplikovaly její zemědělské využití. Nicméně to nevylučuje výskyt hrobů, které byly v roce 1827 neoznačené, a tím opominuté. Vzhledem k vedení evidence krajinných památkových zón Národním památkovým ústavem a jejich vyhlášení Ministerstvem kultury ČR je potřeba spolupracovat s uvedenými státními institucemi i na ochraně neoznačených válečných hrobů ve smyslu zákona 122/2004 Sb. Vzhledem k četným dokladům o pohřbívání vojáků tam, kde padli, je *de facto* válečným hřbitovem i pozemek, kde k boji došlo. Spolehlivě identifikovat bojiště a válečné hroby je možné od novověku, tzn. od roku 1618, bojiště starší roku 1478 nebyla dosud lokalizována a vzhledem k absenci písemných pramenů ani není možné určit, zdali například nález lidských ostatků s patrnými zraněními je doklad válečného konfliktu, či kriminálního činu.

4.6.8 Růst počtu válečných hrobů

V nejbližších letech očekáváme nárůst počtu válečných hrobů na našem území vlivem zpracování výše uvedeného Katastru válečných hrobů. Dále plánujeme iniciovat obnovu zaniklých válečných hrobů a pietních míst na území vojenských újezdů a ve vysídlených

pohraničních oblastech. Zároveň stále častěji přichází požadavky na stavbu nových pietních míst u jednotlivých útvarů Armády České republiky, taktéž od roku 2024 ministerstvo hospodaří s Národním památníkem na Vítkově, v němž se nachází jeden z nejvýznamnějších válečných hrobů na našem území, a to hrob Neznámého vojína. Ve všech těchto projektech budou pracovníci oddělení zapojeni a v mnoha případech dojde k rozšíření agendy a vzniku úkolů, které doposud nebylo nutné řešit. V neposlední řadě se tento nárůst počtu válečných hrobů promítne do nutnosti navýšení financí poskytovaných ministerstvem k obnově a výstavbě válečných hrobů.

4.7 Rozvoj centrální evidence válečných hrobů

4.7.1. Evidence válečných hrobů stojí na třech pilířích:

- aplikace CEVH – pro pracovníky státní správy k vedení evidence válečných hrobů na stupni obecní úřad obcí s rozšířenou působností, souhrnné evidence válečných hrobů na stupni krajský úřad a CEVH na ministerstvu;
- uživatelé aplikace CEVH – pracovníci všech tří stupňů státní správy spravující evidenci válečných hrobů;
- CEVH-VP – veřejný portál pro online prezentaci dat z evidence válečných hrobů.

4.7.2. Projekt aplikace CEVH

Vývoj projektu je kompletně dokončen a zahrnuje funkcionality zaměřené na podporu efektivity státní správy a správu Databáze padlých vojáků včetně nástroje pro propojení dat mezi Databází padlých a evidencí válečných hrobů. Projekt bude provozován na serverech IMO s technickou podporou od dodavatele aplikace CEVH, která se zaměří na řešení neobvyklých situací.

4.7.3 Projekt Centrální evidence válečných hrobů – veřejný portál (CEVH-VP)

Veřejný portál Centrální evidence válečných hrobů vznikl v roce 2009 pro prezentaci dat z aplikace CEVH. V současnosti tento veřejný portál také prezentuje data o válečných hrobech z databáze Ministerstva vnitra Slovenské republiky a Databáze padlých Vojenského historického ústavu. Plánujeme nový projekt webového prohlížeče a mobilní aplikace, který se zaměří na popularizaci vojenské historie související s válečnými hroby. Projekt zahrne diskusní fórum, nástroje pro snadné vyhledávání, třídění a srozumitelné zobrazení informací o válečných hrobech a padlých vojácích či export základních dat o lokalitách s válečnými hroby ve formátech vhodných pro vytváření vlastních map a komunikační kanál mezi orgány státní správy a laickou či odbornou veřejností za účelem shromažďování nových informací

o válečných hrobech a zpřesňování stávajících údajů v souladu se zákonem č. 122/2004 Sb. Modernizaci veřejného portálu CEVH provedeme v letech 2024 až 2025 formou technického zhodnocení veřejného portálu CEVH– nákup služby a budeme ji financovat v rámci dotačního programu 10729 „Zachování a obnova historických hodnot“.

4.8 Projekt QR kódů

Plánujeme implementaci QR kódů na válečné hroby a pietní místa. Načtením QR kódů se zájemcům prostřednictvím veřejného portálu CEVH zobrazí příslušná životopisná data pohřbeného/připomínaného a další údaje vážící se ke konkrétnímu pietnímu místu z aplikace CEVH a Databáze padlých. V první fázi realizace, v rámci plnění dotačního programu 107290 „Zachování a obnova historických hodnot I. období 2020–2029“, zůstane podmínkou pro přidělení dotace povinné umístění QR kódů na válečné hroby či pietní místa. Ve druhé fázi se tato povinnost rozšíří na žadatele z předchozích let, a ve třetí, závěrečné fázi, bude vyžadováno, aby všichni vlastníci válečných hrobů označili tyto objekty QR kódy.

4.9 Projekt nového čestného vojenského pohřebiště

V českém prostoru dosud chybí Národní vojenské pohřebiště, které by poskytovalo poslední odpočinek nejen českým novodobým veteránům, ale také by sloužilo k uložení ostatků válečných hrdinů a obětí válečných konfliktů, kteří jsou dosud pohřbeni mimo území České republiky (například příslušníci paravýsadku Iridium a Bronze či příslušníci Stráže obrany státu, odvezení na podzim 1938). Hřbitov by sloužil rovněž k uložení ostatků vojenských osobností, jejichž hroby jsou v současnosti zanedbané a bez náležité péče. Tradice národních vojenských hřbitovů je zakořeněna v historii mnoha zemí a představuje symbol respektu k těm, kdo obětovali své životy ve jménu ochrany a bezpečnosti své vlasti. Zřízením a správou národních hřbitovů jednotlivé národy vyjadřují kontinuálně vděčnost zde pohřbeným za jejich obětavost a ctí památku těch, kteří v minulosti dávno i nedávno sloužili se statečností a oddaností, avšak neměli vlastní rodinu či kohokoli blízkého, kteří by zajistili důstojné místo jejich posledního odpočinku.

4.10 Péče o české válečné hroby v zahraničí

V této části podrobně rozebereme péči o české válečné hroby v zahraničí a naše plány do budoucna. Zaměříme se na navrhované strategie pro zachování, obnovu, údržbu a instalaci nových válečných hrobů a pietních míst.

4.10.1 Archivní výzkum pro zahraničí

Pro zahraniční agendu představuje klíčovou prioritu hledání válečných hrobů vojáků původem z dnešního území České republiky, kteří padli v rakousko-uherské armádě. Z odhadovaného počtu 250 tisíc padlých jich aktuálně v zahraničí evidujeme pouze cca tři tisíce. Archivní výzkum Katastru válečných hrobů nabízí potenciál identifikovat lokality, kde se válečné hroby nacházely, a provést pokusy o jejich lokalizaci na místě. První úspěšný pokus jsme uskutečnili během pracovní cesty do Srbska, Severní Makedonie a Albánie na jaře 2024, kde jsme díky dochovaným archiváliím dohledali několik dosud neevidovaných válečných hrobů vojáků původem z dnešního území České republiky. Tento přístup naznačuje budoucí směr využití archivního výzkumu pro rekognoskaci českých válečných hrobů v zahraničí, a to nejen v oblastech našeho prioritního zájmu.

4.10.2 Prioritní oblasti

4.10.2.1 Spolupráce s Itálií

V Itálii se naše dosavadní činnost v podstatě omezovala na legionářskou linii, přičemž linie rakousko-uherská byla řešena nedostatečně. Postupné zpracování archivních dokumentů naznačuje, že v Itálii není podchyceno více než sto lokalit válečných hrobů s desítkami tisíc padlých z území současné České republiky. Přitom lokální autority v severní Itálii, jako příklad můžeme uvést honorární konzulát v Udine, se staví k těmto aktivitám jednoznačně pozitivně. Na základě výzkumu jak v archivech, tak v samotném terénu zahájíme projekty na obnovu a rekonstrukci vojenských hřbitovů z první světové války, na kterých jsou ostatky rakousko-uherských vojáků z našeho území.

4.10.2.2 Spolupráce s Rakouskem a Maďarskem

V případě Itálie, ale také Slovinska chceme nabídnout spolupráci na společných projektech rakouskému Schwarzes Kreuz a maďarskému Úřadu pro válečné hroby zřízenému u Ministerstva obrany. Plánovanými kroky vycházíme vstříc české veřejnosti. V mnoha případech jsou cesty do Itálie a Slovinska spojeny s návštěvou míst spjatých s osudy předků bojujících v první světové válce. Válečné hroby tak mohou plnit funkci atraktivního turistického cíle v zahraničí a péčí o ně můžeme zlepšovat obraz České republiky.

4.10.2.3 Spolupráce s Německem

S Německem v minulosti probíhala jednání o možnosti uzavření dohody k péči o válečné hroby. Ta však nebyla dotažena do konce kvůli rozdílnému výkladu událostí souvisejících s bezprostředním poválečným vývojem (divoký odsun a internace německého obyvatelstva). Téměř 80 let po skončení druhé světové války jsme přesvědčeni, že je potřeba se s otázkami

společné historie vyrovnat a s německou stranou (Volksbundem) spolupracovat ve větší míře. Je v zájmu obou stran, abychom navázali na spolupráci v oblasti exhumace ostatků německých vojáků a jejich pohřbení na místech k tomu určených na území České republiky.

4.10.2.4 Rozvíjení pomníkové diplomacie ve středoasijských zemích

V první fázi začneme rekonstrukcí a zřízením válečných hrobů v Kazachstánu (Fort Ševčenko, Šymkent, Petropavlosk) a Uzbekistánu (Taškent). Obsahem tří cest po středoasijských republikách v letech 2021–2023 byla jednání na parlamentní úrovni a na úrovni samospráv za účelem obnovy hrobů zajatců z rakousko-uherské armády z období první světové války. Počet zemřelých českých zajatců na tomto teritoriu se pohyboval kolem 10 tisíc osob. K jednotlivým lokalitám jsme schopni určit konkrétní jména. V první fázi budou naše aktivity směřovat na zřízení válečných hrobů do hlavních měst nebo center regionů. Není cílem zřídit válečný hrob ve všech místech, kde historicky válečné hroby existovaly. Důležitým kritériem je dostupnost válečného hrobu a jeho využití pro propagaci České republiky.

4.10.2.5 Region Balkánského poloostrova

Region Balkánského poloostrova je dalším vhodným místem pro rozvoj pomníkové diplomacie. Ve vojenské historii a také v kultuře je v těchto zemích patrná česká stopa, která je vnímána pozitivně. Intenzivní spolupráce s tímto regionem, a v něm především s Královstvím Srbů, Chorvatů a Slovinců, se projevila v oblasti válečných hrobů. Na tehdejší poměry a podmínky se podařilo k tomu shromáždit bohatý materiál. V roce 2025 chceme společně s maďarskou a rakouskou stranou zahájit v minulosti přerušenu rekonstrukci vojenského hřbitova z první světové války v Bělehradě (Novo groblje). Další vhodné místo pro zřízení válečného hrobu v Srbsku je lesní hřbitov v areálu memoriálu v Kragujevaci, kde budeme jednat o umístění desky se jmenným seznamem. Ve střednědobém výhledu se zaměříme na obnovu a rekonstrukci válečných hrobů v Severní Makedonii (Skopje, Prilep, Bitola), v Albánii (Tirana, Skadar, Leže). V období let 2025–2026 podnikneme rekognoskaci válečných hrobů v Černé Hoře, Bosně a Hercegovině, Rumunsku. Obnova a rekonstrukce válečných hrobů ve zmíněných lokalitách proběhne na základě systematického archivního výzkumu, a to především ve fondu Evidence válečných hrobů.

4.10.2.6 Projekty v Polsku a na Ukrajině

Přestože hlavní cíle předložené koncepce se zaměřují na naše padlé v první světové válce, budeme pokračovat v projektech zaměřených na připomínku našich vojáků padlých ve druhé světové válce na východní frontě. To se týká především projektů v Polsku (například Dukla) a na Ukrajině (například Sokolovo). Považujeme za zásadní úkol, aby byly udržovány

v důstojném stavu hroby z těchto významných bojišť. Samozřejmě budeme nuceni reflektovat současnou politickou a vojenskou situaci.

4.10.3 Přehled aktivit v letech 2005–2023

V následující části shrnujeme dosavadní vývoj péče o české válečné hroby v Rusku a na Ukrajině vzhledem k současné specifické situaci v obou těchto zemích a navazujeme tabulkou v kapitole „4.10.3.3 Přehled aktivit v jednotlivých státech v letech 2005–2023“, v níž jmenujeme státy, v nichž evidujeme české válečné hroby v zahraničí. Tabulka poskytuje přehled aktivit týkajících se těchto hrobů v letech 2005–2023, přičemž jednotlivé aktivity členíme do specifických kategorií. V kontextu uvedených států se soustředíme nejen na probíhající monitorování válečných hrobů, ale také aktivně hledáme možnosti navázání dialogu s příslušnými zástupci těchto zemí a identifikujeme vhodná témata pro zahájení jednání. Klíčovým prvkem je provádění osobních výjezdů do těchto lokalit, které umožňují přímý kontakt s představiteli zemí a interaktivní dialog, což napomáhá budování udržitelných diplomatických vztahů, a především péči o naše válečné hroby v těchto místech.

4.10.3.1 Situace v Rusku

Péče o české válečné hroby v Rusku vychází z Dohody uzavřené mezi vládou České republiky a Ruské federace v roce 1999. Ministerstvo obrany Ruské federace a Asociace Vojenské památníky (AVM) odpovídají za péči o tyto hroby. Mezi lety 2007 a 2017 ministerstvo poskytlo přes 20 milionů Kč na obnovu československých válečných hrobů v Rusku (celkem 15 lokalit). Nicméně, dlouhodobě nedodržované ustanovení této dohody způsobilo problémy, včetně vyhrožování ze strany Ruska v souvislosti s jinými záležitostmi, jako bylo odstranění sochy maršála Koněva v Praze 6. To vedlo k odmítnutí pravidelných pozvání na zasedání Česko-ruské společné mezivládní komise pro válečné hroby a v roce 2020 k požadavku na vrácení prostředků ve výši 8,5 milionů rublů určených na obnovu válečných hrobů.

4.10.3.2 Situace na Ukrajině

Vláda České republiky uzavřela Dohodu o válečných hrobech s kabinetem ministrů Ukrajiny v roce 2013. Péči o válečné hroby na Ukrajině zajišťují Ukrajinský institut národní paměti (UIPN) a Státní meziresortní komise pro zachování památky účastníků antiteroristické operace a obětí válek. Financování péče o válečné hroby probíhá ve spolupráci s Krajem Vysočina a je realizováno prostřednictvím fondu „ViZa“. Ministerstvo poskytlo od roku 2006 do roku 2020 celkem 10,8 milionu Kč na obnovu válečných hrobů československých vojáků na Ukrajině. Mezi lokality, které obdržely peněžní dary na výstavbu nebo obnovu válečných hrobů, patří například Užhorod, Užocký průsmyk, Ozerné a další. Na území Kyjeva byly obnoveny válečné

hroby československých vojáků a vytvořen nový hrob pro československé tankisty v Černachivu. Na účet fondu „ViZa“ byla do dubna 2023 deponována částka 4,4 milionu ukrajinských hřiven.

4.10.3.3 Přehled aktivit v jednotlivých státech v letech 2005–2023

Stát: lokality/VH/oběti	Institute/klíčový partneři	Dohody/smlouvy	Dary do 2023/projekty	Výhled od 2023
Afghánistán: 1/1/10	-	NE	-	Monitoring
Albánie: 1/1/1	ÚPO Tirana	NE	-	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Austrálie: 2/2	ZÚ (zastupitelský úřad)	NE	-	Monitoring
Bahamy: 1/7/12	CWGC (Commonwealth War Graves Commission)	NE	-	Monitoring
Belgie: 9/61/62	ZÚ/CWGC	NE	-	Monitoring
Bělorusko: 1/1/15	ÚPO Minsk	NE	Instalace 1 VH; dar 2020 – 100 000 Kč nevrácen zpět	Monitoring
Bosna a Hercegovina: 2/2/4	ÚPO Sarajevo	NE	Dary na údržbu VH: 2006–2017 – 303 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Černá Hora: 1/1/1	ÚPO Bělehrad	NE	Dary na rekonstrukci 1 VH: 2016 – 50 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Čína: 1/1/55	ÚPO Peking	NE	Instalace 1 VH	Monitoring
Chorvatsko: 8/8/14	ÚPO Bratislava/NGO/soukromé subjekty	NE	Dary na péči VH: 2006–2018 – 456 000 Kč	Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace
Egypt: 4/7/12	ÚPO Káhira/CWGC	NE	-	Monitoring
Filipíny: 1/1/7	ZÚ	NE	-	Monitoring
Francie: 48/592/983	ÚPO Paříž/CWGC/Ministerstvo ozbrojených sil/NGO	NE	Dary na obnovu a rekonstrukci VH: 2007–2020 – 1,8 mil. Kč– 4 lokality	Monitoring
Gruzie: 1/1 /1	ÚPO Tbilisi	NE	-	Monitoring
Hongkong: 1/1/1	ÚPO Peking/ZÚ/CWGC	NE	-	Monitoring

Indie: 1/2/2	ÚPO Dillí	NE	-	Monitoring
Itálie: 62/ 357/1345	Ministerstvo obrany – Generální komisariát/ ÚPO Atény/ Honorární konzulát v Udine/NGO/ soukromé subjekty	NE	Dary na instalaci VH: 2021 – 500 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty Finanční dary
Izrael: 3/14/14	ÚPO Tel Aviv/ CWGC	NE	-	Monitoring Rekognoskace
Japonsko: 2 /2/6	ÚPO Hanoj/ZÚ	NE	Dary na instalaci 1 VH: 2015 – 520 000 Kč	Monitoring
Jemen: 4/7/10	ZÚ	NE	-	Monitoring
Kanada: 8/10/15	ÚPO Washington/ CWGC	NE	Dary na obnovu 1 VH: 116 000 Kč	Monitoring Projekty Finanční dary
Kazachstán: 8/6/40	ÚPO Astana	NE	2023 zahájen administrativní proces k opravě VH	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty Finanční dary
Kosovo: 1/1/2	ÚPO Tirana	NE	Rekonstrukce 1 VH: 2023	Prioritní oblast Monitoring Archivní výzkum Rekognoskace Projekty
Kyrgyzstán: 3/4/33	ÚPO Astana/ZÚ	NE	-	Monitoring Projekty
Libanon: 2/ 2/2	ÚPO Damašek/CWGC/ Ministerstvo ozbrojených sil	NE	-	Monitoring
Libye: 1/13/15	CWGC	NE	-	Monitoring
Lucembursko: 1/1/1	ZÚ	NE	-	Monitoring
Maďarsko: 9/30/70	ÚPO Bratislava/Úřad pro válečné hroby při MO	NE	Dary na obnovu 1 VH: 2007 – 140 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Moldavsko: 1/1/32	ÚPO Kišiněv	NE	Dary na obnovu 1 VH: 2023 – 500 000 Kč	Monitoring
Německo: 11/21/223	ÚPO Berlín/ZÚ/ Volksbund Deutsche	NE	Od 2013 úsilí o přemístění ostatků 6 výsadkářů	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring

	Kriegsgräberfürsorge e.V.			Rekognoskace Projekty
Nizozemsko: 18/28/53	ZÚ/Oorlogs- gravenstichting (OGS)/CWGC	NE	Spolupráce s OGS a CWGC na vyzvednutí ostatků 5 čs. letců	Monitoring
Panama: 1/3/3	ZÚ Bogota	NE	-	Monitoring
Polsko: 78/529/2089	ÚPO Varšava/ Ministerstvo kultury/ vojvodství/ Instytut pamięci narodowej (IPN)	NE	Dary na obnovu, péči a rekonstrukci: 7,2 mil. Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty Finanční dary
Portugalsko: 1/4/4	ZÚ/CWGC	NE	-	Monitoring
Rakousko: 7/14/96	ÚPO Vídeň/ZÚ/ Österreichisches schwarzes Kreuz (ÖSK)	NE	-	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty Finanční dary
Rumunsko: 2/2/47	ZÚ/Národní úřad pro paměť hrdinů	ANO	Dary na obnovu, instalaci 2 VH: 2005, 2018 – 300 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Rusko: 38/237/3454	ZÚ/Ministerstvo obraný Ruské federace – Asociace Vojenské památníky/neziskov é organizace	ANO	Dary na péči o VH: 2007–2017 – 15 mil. Kč, 15 lokalit.	Monitoring
Řecko: 4/4/9	ÚPO Atény	NE	-	Monitoring
Severní Makedonie: 2/3/7	ÚPO Bělehrad/ZÚ	NE	Dary na rekonstrukci 1 VH: 60 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Singapur: 1/4/7	ÚPO Kuala Lumpur/CWGC	NE	-	Monitoring
Slovensko: 120/ 962/3 691	ÚPO Bratislava/ Ministerstvo vnitra Slovenské republiky/neziskov é organizace	ANO	Dary na obnovu a rekonstrukce VH: 2010–2022 - 7,4 mil. Kč/ NGO 150 196 eur / 23 lokalit	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Slovinsko: 1/154/517	Ministerstvo obrany – Oddělení válečných hrobů a hřbitovů/ neziskové organizace/ soukromé subjekty	ANO	Dary na obnovu VH: 2006-2016 - 241 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Spojené království: 121/396/640	ÚPO Londýn/ CWGC/ Ministerstvo obrany Velké Británie	ANO	Dary na výstavbu, obnovu a údržbu VH: 2006–2022 - 1,55 mil. Kč	Prioritní oblast Monitoring Projekty Finanční dary

Srbsko: 11/11/377	ÚPO Bělehrad; Ministerstvo práce a sociálních věcí Srbské republiky/Ministers tvo obrany Srbské republiky	ANO	Dary na obnovu VH: 2013–2022 - 586 000 Kč	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty
Sýrie: 1/1/2	ÚPO Damašek/CWGC/ Volksbund	NE	-	Monitoring Archivní výzkum
Turecko: 1/1/1	ÚPO Ankara	NE	-	Monitoring
Ukrajina: 57/14/2737	ÚPO/ Ukrajinský institut národní paměti (UINP)/ Státní meziprojekt komise pro zachová ní památky účastníků antiteroristické operace, obětí válek a politických represí/neziskové organizace/ soukromé subjekty	ANO	Dary na obnovu VH: 2006–2020 - 10,8 mil. Kč; 2023 – 4,4 mil. Kč u fondu ViZa	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty Finanční dary
Uzbekistán: 8/18/965	ÚPO Astana/ZÚ	NE	2023 zahájen administrativní proces k výstavbě VH.	Prioritní oblast Archivní výzkum Monitoring Rekognoskace Projekty

5. FINANCOVÁNÍ

Ministerstvo dlouhodobě zajišťuje péči o válečné hroby a válečné veterány prostřednictvím poskytování dotací a peněžních darů. Tato činnost je zakotvena v legislativě a podporována specifickými dotačními programy, které mají za cíl uchování a obnovu historických hodnot a tradic.

5.1 Programy Zachování a obnovy historických hodnot

Poskytováním dotací a peněžních darů na zabezpečení péče o válečné hroby je plněn dlouhodobý cíl ministerstva „Zabezpečení péče o válečné veterány a péče o válečné hroby“. Poskytování dotací na péči o válečné hroby je výkonem státní správy dle § 4 odst. 3 písm. d) zákona č. 122/2004 Sb.

Finanční prostředky ze státního rozpočtu byly na péči o válečné hroby poskytovány již v době první republiky²⁴. Od poloviny 20. let byly v rozpočtu tehdejšího Ministerstva národní obrany – položka Ústřední správa válečných hrobů – plánovány finanční prostředky členěné na:

- řádné výdaje (udržování válečných hrobů, udržování hřbitovů, pomníků, zdí, ohrad);
- mimořádné výdaje (jednotné náhrobní tabulky, exhumace a soustředění válečných hrobů, exhumace a přeprava ostatků z ciziny).

Tato praxe byla uplatňována do roku 1939 a po válce do roku 1950, kdy byla gesce péče o válečné hroby přenesena usnesením vlády z Ministerstva národní obrany na Ministerstvo vnitra. Ještě před přijetím zákona č. 122/2004 Sb., kdy byla péče o válečné hroby svěřena do působnosti Ministerstva obrany usnesením vlády ze dne 5. května 1999 č. 427²⁵. Dne 6. prosince 1999 schválila vláda České republiky usnesení č. 1292 o Pravidlech pro poskytování a čerpání účelových dotací ze státního rozpočtu na zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a finančních darů do zahraničí.

Ministerstvo nyní poskytuje vlastníkům válečných hrobů na základě podané žádosti účelové dotace na zabezpečení péče o válečné hroby na základě:

- § 4 odst. 3 písm. d) zákona č. 122/2004 Sb.²⁶,
- usnesení vlády České republiky ze dne 5. května 1999 č. 427/1999 o zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí.

Poskytování dotací se řídí:

- zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů;
- vyhláškou Ministerstva financí č. 560/2006 Sb., o účasti státního rozpočtu na financování programů reprodukce majetku.

Možnost poskytnutí účelové dotace se vztahuje na všechny válečné hroby, které jsou evidovány jako válečné hroby u obecních úřadů obcí s rozšířenou působností dle § 4 odst. 1 zákona č. 122/2004 Sb. O poskytnutí účelových dotací ze státního rozpočtu na péči o válečné hroby

²⁴ Obecná část důvodové zprávy k zákonu č. 122/2004 Sb.

²⁵ O zabezpečení péče o válečné hroby v České republice a v zahraničí, kde je ministru obrany uloženo koordinovat péči o válečné hroby v České republice a v zahraničí a zajišťovat k tomu nezbytné prostředky ve státním rozpočtu v kapitole ministerstva.

²⁶ Ministerstvo poskytuje dotace podle zvláštního právního předpisu na péči o válečné hroby jeho vlastníku, pokud není znám, vlastníku nemovitosti.

rozhoduje poskytovatel dotace na základě doporučení Meziresortní koordinační komise pro válečné hroby.

Kontinuální péče o válečné hroby je od roku 2000 zabezpečována prostřednictvím dotačních programů:

- dotační program 307440 „Zachování a obnova historických hodnot a tradic armády“. Období 2000–2005;
- dotační program 207440 „Zachování a obnova historických hodnot a sociální prevence“. Období: 2006–2007;
- dotační program 107440 „Zachování a obnova historických hodnot“. Období: 2008–2010;
- dotační program 107190 „Zachování a obnova historických hodnot“. Období 2011–2020.

Obsahem programu byla kontinuální péče o válečné hroby formou poskytování účelových dotací vlastníkům válečných hrobů na území České republiky a poskytování peněžních darů na zabezpečení péče o československé válečné hroby v zahraničí.

5.2 Poskytování dotací na péči o válečné hroby v České republice do roku 2020

Na poskytování dotací bylo vyčleněno osm milionů Kč/rok. Na rok 2014 byly z úrovně správce kapitoly ministerstva navýšeny zdroje programu o 3,186 milionu Kč. Vzhledem k postupnému nárůstu počtu žádostí o dotaci a rovněž zvyšování průměrných nákladů v souvislosti s opravami a rekonstrukcemi válečných hrobů byly na rok 2018 navýšeny zdroje programu na 8,973 milionu Kč. Za období trvání tohoto programu bylo žadateli o dotace podáno celkem 634 oprávněných žádostí²⁷. Z celkového počtu podaných žádostí jich bylo uspokojeno 309. V průměru bylo tedy uspokojeno 49 % oprávněných žádostí.

Přehled počtu oprávněných a uspokojených žádostí po jednotlivých letech – program 107190:

Počet žádostí	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
	Údaje po jednotlivých letech										
Podaných	41	30	45	61	70	88	78	120	101		634
Uspokojených	19	21	39	34	39	23	31	47	54	2	309

²⁷ Žádosti, které obsahovaly všechny požadované informace a náležitosti, a byly podány do 31. ledna roku, ve kterém byly žádosti hodnoceny.

% uspokojených	4 %	70 %	87 %	56 %	56 %	26 %	40 %	39 %	55 %	49 %
Údaje za celou dobu realizace programu – kumulativní přehled										
Podaných	41	71	116	177	247	335	413	533	634	634
Uspokojených	19	40	79	113	152	175	206	253	307	309
% uspokojených	46 %	56 %	68 %	64 %	62 %	52 %	50 %	47 %	48 %	0 % 49 %

Z výše uvedeného přehledu je zřejmé, že procento uspokojených žádostí v souhrnných počtech od roku 2013 trvale klesalo z 68 % v roce 2013 na 49 % v roce 2020. Tento pokles byl způsoben především růstem cen práce a materiálu, který je při péči o válečné hroby používán. V období realizace programu bylo poskytnuto 309 účelových dotací v celkové výši 84,239 milionu Kč, přičemž požadavek byl ve výši 180,764 milionů Kč. Z důvodu vyčerpání limitu finančních prostředků programu 107190 „Zachování a obnova historických hodnot“, který byl plánovaný na období let 2011–2020, byly z tohoto programu čerpány dotace na základě žádostí podaných do 31. ledna 2018. Finanční prostředky byly alokovány v daném programu na rok 2019 a 2020 a po realizaci akcí v daném období byl program ukončen.

5.3 Peněžní dary do zahraničí na péči o české válečné hroby do roku 2020

Na peněžní dary do zahraničí byly vyčleněny čtyři miliony Kč/rok. V období realizace programu bylo schváleno navýšení finančních prostředků pro zabezpečení péče o válečné hroby v rámci programového financování na roky 2019 a 2020 na pět milionů Kč. Z důvodu vyčerpání limitu finančních prostředků programu byly v roce 2020 poskytnuty peněžní dary do zahraničí prostřednictvím následného programu. Peněžní dary do zahraničí byly v roce 2011–2012 poskytnuty prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí. Od roku 2012 byly peněžní dary převáděny příjemcům v zemích, kde má ministerstvo akreditovány přidělnce obrany, prostřednictvím Vojenského zpravodajství. V zemích, kde český přidělnec obrany nebyl akreditován, byly peněžní dary převáděny poskytovatelem přímo příjemci daru.

Počet žádostí	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Celkem
Údaje po jednotlivých letech											
Podaných	6	5	8	4	7	7	7	8	4	0	56
Schválené komisí	5	2	7	4	5	7	7	8	4	0	49
Schválené vládou	5	2	7	4	3	7	7	8	3	0	46

Poskytnutých	5	2	4	4	3	7	7	7	3	0	42
	Údaje za celou dobu realizace programu – kumulativní přehled										
Podaných	6	11	19	23	30	37	44	52	56	0	56
Schválené komisí	5	7	14	18	23	30	37	45	49	0	49
Schválené vládou	5	7	14	18	21	28	35	43	46	0	46
Poskytnutých	5	7	11	15	18	25	32	39	42	0	42

V období realizace programu bylo předáno 42 peněžních darů do 15 zemí v celkové výši 29,577 milionu Kč.

5.4 Akce plnící cíle programu, ale nespádající do žádného stanoveného parametru

Protože byl v neinvestičním programu „Rozvoj vojenských tradic“ podpořen projekt „Legie 100“, bylo možné zajistit financování části projektu, který se dotýkal válečných hrobů, pamětních míst a památníků československých legionářů. V souladu s programovou dokumentací byly rozšířeny následující parametry programu:

- aplikace CEVH – rozšíření stávajících funkcionalit informačního systému v celkové výši 1,403 milionu Kč;
- pořízení nového souboru pamětních desek ve vnitřních prostorech Vojenského historického muzea ve výši 0,491 milionu Kč;
- výstavba pomníku v objektu Žižkova kasárna v Olomouci ve výši 0,621 milionu Kč;
- navazující dotační program 107290 „Zachování a obnova historických hodnot I“. Období 2020–2029.

5.5 Poskytování dotací na péči o válečné hroby v České republice od roku 2020

Nyní jsou dotace poskytovány prostřednictvím dotačního programu číslo 107290 „Zachování a obnova historických hodnot I“, který je vyhlášen na období 2020–2029. Při tvorbě dokumentace programu bylo jedním z požadavků na nový program vrátit počet uspokojených žádostí nad 60 %. Tato hodnota se pak stala závazným kritériem hodnocení cíle programu, to znamená, že při poklesu pod tuto hodnotu bude výše vyčleněných finančních prostředků přehodnocena. Na poskytování dotací bylo vyčleněno 12 milionů Kč/rok. Na základě žádosti

poskytovatele dotací je od roku 2024 roční limit na poskytování účelových dotací na zabezpečení péče o válečné hroby na území České republiky navýšen na 15 milionů Kč/rok. V rámci programu 107290 „Zachování a obnova historických hodnot I“ bylo v letech 2022–2024 podáno 417 oprávněných žádostí, ze kterých bylo uspokojeno 308 žádostí, což činí 74 %. Kritérium hodnocení programu je tedy naplňováno²⁸.

Přehled počtu oprávněných a uspokojených žádostí po jednotlivých letech – program 107290:

	2020	2021	2022	2023	2024	Celkem
Údaje po jednotlivých letech						
Počet oprávněných žádostí	68	71	84	88	106	417
Počet uspokojených žádostí	43	50	60	73	82	308
% uspokojených žádostí	63 %	70 %	71 %	83 %	77 %	74 %
Údaje za celou dobu realizace programu – kumulativní přehled						
Počet oprávněných žádostí	68	139	223	311	417	417
Počet uspokojených žádostí	43	93	153	226	308	308
% uspokojených žádostí	63 %	67 %	69 %	73 %	74 %	74 %

V období realizace programu bylo prozatím poskytnuto 308 účelových dotací v celkové výši 75,570 milionu Kč, přičemž požadavek byl ve výši 134,688 milionu Kč.

5.6 Peněžní dary do zahraničí na péči o české válečné hroby od roku 2020

Na program bylo vyčleněno pět milionů Kč/rok. Nadále jsou peněžní dary převáděny příjemcům v zemích, kde má ministerstvo akreditovány přidělnce obrany, prostřednictvím Vojenského zpravodajství. V zemích, kde český přidělnec obrany nebyl akreditován, jsou peněžní dary převáděny poskytovatelem přímo příjemci daru.

	2020	2021	2022	2023	2024	Celkem
Údaje po jednotlivých letech						
Podaných	7	4	5	5	2	23

²⁸ Dotační program číslo 107290 „Zachování a obnova historických hodnot I“, bod 7. Technicko-ekonomické zdůvodnění cíle programu, indikátor programu.

Schválené komisí	7	4	5	5	2	23
Schválené vládou	8	4	4	5	-	21
Poskytnutých	6	4	4	2	-	16
Údaje za celou dobu realizace programu – kumulativní přehled						
Podaných	7	11	16	21	23	23
Schválené komisí	7	11	16	21	23	23
Schválené vládou	8	12	16	21	-	21
Poskytnutých	6	10	14	16	-	16

V období realizace programu bylo prozatím poskytnuto 16 peněžních darů do 10 zemí v celkové výši 11,256 milionu Kč.

5.7 Technické zhodnocení aplikace CEVH

Na technické zhodnocení aplikace CEVH byly na období programu plánovány dva miliony Kč. Veřejný portál CEVH již neodpovídá současným požadavkům na práci s daty a na jejich prezentaci veřejnosti zejména z hlediska použití mobilních přístrojů přímo v terénu u válečných hrobů a z hlediska obousměrné komunikace mezi uživatelem (návštěvníkem webové stránky) a veřejným portálem CEVH, potažmo orgány státní správy odpovědnými za vedení evidence válečných hrobů na svých stupních státní správy. Neodpovídá ani stávajícím bezpečnostním standardům z hlediska odolnosti proti hackerským útokům.

Na základě výše uvedených skutečností bude stávající modul pro prezentaci dat veřejnosti veřejným portálem CEVH v roce 2025 technicky zhodnocen. Cílem technického zhodnocení aplikace CEVH je zcela přepracovat jeho veřejný portál tak, aby tento modul prostřednictvím webového prohlížeče a mobilní aplikace a s využitím aktuální technické úrovně zobrazovací a informační technologie poskytoval veřejnosti prezentaci dat z aplikace CEVH, Databáze padlých a Ústřední evidence válečných hrobů. Nákup bude uskutečněn prostřednictvím sekce vyzbrojování a akvizic Ministerstva obrany – odbor vyzbrojování pozemních sil a komunikačních a informačních systémů. Předmětem zakázky je technické zhodnocení a rozšíření stávajících funkcionalit aplikace CEVH. Rozpočtové zdroje vyčleněné na zabezpečení technického zhodnocení jsou ve výši 4,835 milionu Kč.

5.8 Navýšení prostředků na zabezpečení péče o válečné hroby

Z důvodu nemožnosti uspokojit žádosti, které se vztahovaly k finančně náročným projektům, byl od roku 2024 navýšen roční limit na financování péče o válečné hroby v České republice na 15 milionů Kč. Limit na zabezpečení technického zhodnocení aplikace CEVH byl na rok 2025 navýšen z dvou milionů Kč na 4,835 milionu Kč. Při plánování dalších finančních prostředků je nutné přihlédnout k neustálému zvyšování nákladů na opravy a rekonstrukce válečných hrobů, zároveň se navyšují požadavky na výstavbu nových pietních míst u jednotlivých útvarů Armády České republiky a na zabezpečení oprav a rekonstrukcí válečných hrobů, které jsou v majetku České republiky a ministerstvo je s nimi příslušné hospodařit. V nejbližších letech zároveň očekáváme nárůst počtu válečných hrobů, viz kapitola „4.6.7 Růst počtu válečných hrobů“. Z výše uvedeného důvodu je od roku 2026 požadováno navýšení ročního limitu na financování péče o válečné hroby v České republice o pět milionů Kč, tzn. celkový roční limit je nově požadován ve výši 20 milionů Kč. Od roku 2028 je požadováno navýšení ročního limitu na financování péče o válečné hroby v zahraničí o tři miliony, tzn. celkový roční limit je nově požadován ve výši osmi milionů Kč.

Po ukončení stávajícího programu 107290 „Zachování a obnova historických hodnot I“ je od roku 2030 požadováno další navýšení ročního limitu na financování péče o válečné hroby v České republice o pět milionů Kč, tzn. celkový roční limit je nově požadován ve výši 25 milionů Kč.

Vzhledem k možnému využívání soukromých archeologických firem viz kapitola „4.6.6. Využití archeologie“ je nutno zabezpečit navýšení finančních prostředků v rozsahu přibližně jednoho milionu Kč ročně v příslušné rozpočtové kapitole.

6. PRÁCE S VEŘEJNOSTÍ A EDUKACE

Oddělení se systematicky věnuje aktivitám public relations, aby efektivně zvýšilo povědomí o problematice válečných hrobů a pietních míst a podpořilo jejich udržování. Public relations využíváme k budování a udržování vztahů jak se spolupracovníky na úrovni státní správy, tak s diplomatickými zastoupeními České republiky v zahraničí, zejména s vojenskými přidělení obrany. Zároveň se zaměřujeme na interakci s širokou veřejností, přičemž analyzujeme postoje veřejnosti a snažíme se je pozitivně ovlivnit. Tato činnost je dlouhodobě plánovaná a strategická, zahrnuje poskytování informací, edukaci veřejnosti a získávání zpětné vazby. Aktivně zapojujeme jak odborníky, tak širší veřejnost. Klíčovým aspektem naší strategie je

obousměrná komunikace, již zajišťujeme prostřednictvím nástrojů public relations. Tento přístup nám umožňuje efektivně spravovat sociální komunikaci a kontrolu, což je nezbytné pro dosažení našich cílů v oblasti péče o válečné hroby a pietní místa.

Prostřednictvím cílených kampaní, mediálních výstupů a vzdělávacích programů oslovujeme různé segmenty veřejnosti, od školní mládeže až po odborné historiky a bývalé vojáky. Využíváme moderní komunikační kanály, jako jsou sociální platformy a webové stránky, aby naše sdělení byla široce dostupná a aktuální. Organizujeme rovněž akce a setkání, které slouží k výměně zkušeností a k prohloubení spolupráce s partnery na národní i mezinárodní úrovni. Nezbytnou součástí našich aktivit je také pravidelné monitorování a hodnocení efektivity našich public relations strategií, což nám umožňuje pružně reagovat na měnící se potřeby a očekávání veřejnosti. Tím zajišťujeme, že naše úsilí přináší konkrétní výsledky v podobě zvýšeného zájmu o válečné hroby a pietní místa, jejich lepší údržby a celkového respektu k historickému dědictví, které představují.

Komunikace s veřejností rovněž využíváme k řešení nepříznivých vlivů, zejména při odvracení útoků na problematiku, již se oddělení zabývá, a na činnost oddělení jako takového. Tato komunikace zahrnuje reakce na očeřující články, nepravdivá prohlášení a další formy negativní publicity. Public relations nám umožňují efektivně reagovat na tyto situace, poskytovat přesné informace a napravovat mylné představy veřejnosti i médií. Public relations rovněž slouží jako důležitý nástroj pro přesvědčování příslušných orgánů státní správy. V rámci našich snah o novelizaci zákona č. 122/2004 Sb. využíváme strategickou komunikaci k prosazování legislativních změn, které podporují naši práci. Stejně tak iniciujeme mezinárodní dohody s novými partnery, například s Německem, a přehodnocujeme stávající dohody s konkrétními státy, aby lépe reflektovaly aktuální potřeby a cíle.

Neopomíjíme ani vnitřní aspekty public relations. Kvalitní budování naší image má pozitivní vliv na motivaci zaměstnanců a přispívá ke zkvalitnění jejich práce. Dobře nastavená interní komunikace a pozitivní veřejné vnímání oddělení zvyšuje pracovní morálku a podporuje týmovou spolupráci. To vede ke zvýšení efektivity a celkové kvality pracovních výstupů oddělení. Public relations se stává multifunkčním nástrojem, který nejen chrání a propaguje naše cíle, ale také zajišťuje vnitřní soudržnost a motivaci týmu, což je nezbytné pro dlouhodobý úspěch naší činnosti.

6.1 Nástroje public relations

Ve snaze informovat a vzdělávat širokou veřejnost je jedním z našich hlavních úkolů efektivně využívat nástroje media relations, což zahrnuje budování a udržování vztahů s novináři, jejichž prostřednictvím komunikujeme s médii. Naším cílem je nejen formovat obraz oddělení jako zodpovědné části státní instituce, ale také prostřednictvím informačních formátů, jako jsou tiskové zprávy, odborné články, mediální brífinky a tiskové konference, komunikovat veřejnosti klíčová sdělení o problematice péče o válečné hroby.

Z široké škály nástrojů public relations se chceme věnovat, případně dále rozvíjet a udržovat, následujícím konkrétním možnostem komunikace:

6.1.2 Media relations (komunikace s médii)

- tiskové zprávy;
- tiskové konference;
- mediální výstupy.

Oddělení uplatňuje strategii media relations jako klíčový nástroj pro komunikaci s médii a veřejností, čímž poskytujeme relevantní a důležité informace o činnosti oddělení a problematice péče o válečné hroby. Prvním pilířem jsou tiskové zprávy, které systematicky informují média o důležitých událostech, projektech a iniciativách souvisejících s péčí o válečné hroby a pietní místa. Dále se oddělení angažuje v pořádání tiskových konferencí, které slouží jako platforma pro prezentaci hlavních témat, zodpovídání otázek novinářů a podpora interakce s médii. Kromě toho se zaměřujeme na mediální výstupy, jako jsou rozhovory pro rozhlas, televizi nebo tisk, které umožňují širšímu publiku lépe porozumět významu a složitosti problematiky válečných hrobů a pietních míst.

6.1.3 Government relations (vztahy s vládními/státními institucemi)

Systematický rozvoj a udržování vztahů s příslušnými vládními/státními orgány je klíčový pro efektivní plnění našich úkolů a dosažení stanovených cílů. Zapojujeme se do komunikace a spolupráce s různými státními institucemi, což zahrnuje pravidelná setkání, konzultace a účast na společných projektech.

Naše činnost zahrnuje:

- **Strategická komunikace:** Pravidelně komunikujeme s vládními/státními orgány, abychom zajistili koordinaci a sladění našich aktivit s celkovými státními politikami

a legislativními požadavky. Tato komunikace zahrnuje formální i neformální kanály včetně oficiálních jednání, e-mailové korespondence a telefonických konzultací.

- **Spolupráce na projektech:** Aktivně se podílíme na společných projektech s vládními/státními institucemi, které jsou zaměřeny na ochranu a údržbu válečných hrobů a pietních míst. Společné projekty nám umožňují sdílet zdroje, odborné znalosti a zkušenosti, což vede k efektivnějšímu a koordinovanému přístupu.
- **Legislativní iniciativa:** Na základě našich odborných znalostí a zkušeností připravujeme návrhy na legislativní změny, které předkládáme příslušným vládním orgánům. Usilujeme o novelizaci stávajícího zákona č. 122/2004 Sb.
- **Účast na poradních orgánech:** Naši zástupci jsou členy různých poradních orgánů a komisí, kde přispívají k tvorbě a implementaci politik týkajících se válečných hrobů a pietních míst, což nám umožňuje přímo ovlivňovat rozhodovací procesy.
- **Vzájemná podpora a vzdělávání:** Organizujeme a účastníme se vzdělávacích seminářů, workshopů a konferencí, které jsou zaměřeny na zlepšení vzájemné spolupráce a výměny informací s vládními/státními institucemi a orgány.

Díky rozvoji vztahů s vládními/státními orgány je naše činnost v souladu s národními prioritami a legislativními rámci, což nám umožňuje dosahovat našich cílů a poskytovat kvalitní služby veřejnosti.

6.1.4 Public affairs (vztahy s neziskovou sférou)

Již řadu let aplikujeme a rozvíjíme vztahy s různými institucemi v neziskové sféře, které se věnují péči o válečné hroby. Naše dlouhodobé zkušenosti v této oblasti nám umožnily vybudovat pevné základy spolupráce na národní i mezinárodní úrovni. V rámci této spolupráce plánujeme naše aktivity dále propracovat na základě výměny zkušeností a osvědčených postupů s dalšími institucemi zapojenými do péče o válečné hroby na mezinárodní platformě.

Klíčové aspekty našeho přístupu k public affairs zahrnují:

- **Mezinárodní platforma spolupráce:** Zapojení do mezinárodní platformy, která sdružuje instituce a organizace zabývající se péčí o válečné hroby. Tato platforma poskytuje prostor pro sdílení informací, zkušeností a osvědčených postupů mezi členskými organizacemi.
- **Výměna zkušeností a osvědčených postupů:** Účastníme se mezinárodních konferencí, workshopů a seminářů, kde dochází k výměně zkušeností a prezentaci úspěšných projektů a metod, což nám umožňuje získávat nové poznatky a inspiraci pro další rozvoj naší činnosti.

- **Společné projekty a iniciativy:** Iniciujeme a podílíme se na společných projektech s mezinárodními partnery, které jsou zaměřeny na inovace v péči o válečné hroby, zlepšení technologií a metod údržby a ochrany. Společné projekty podporují synergii a umožňují efektivnější využití zdrojů.
- **Vzdělávací a školicí programy:** Organizujeme a účastníme se vzdělávacích a školicích programů, které jsou zaměřeny na zvyšování odborné kvalifikace našich zaměstnanců a spolupracovníků.
- **Standardizace a harmonizace postupů:** Spolupracujeme s mezinárodními partnery na standardizaci a harmonizaci postupů a metodik péče o válečné hroby.
- **Publikace a archivní výzkum:** Aktivně se podílíme na archivním výzkumu a publikování odborných metodik, které přispívají k rozvoji znalostí a praxe v oblasti péče o válečné hroby. Systematický projekt archivního výzkumu Katastru válečných hrobů nám umožňuje sdílet naše poznatky a výsledky s širší odbornou komunitou.

Výše uvedenými činnostmi podporujeme dobrou informovanost oddělení o nejnovějších trendech a metodách v péči o válečné hroby a pietní místa a zároveň přispíváme k rozvoji této oblasti i na mezinárodní úrovni.

6.1.5 Community relations (komunikace s blízkým okolím)

Oddělení aktivně rozvíjí komunikaci s veřejností prostřednictvím sociálních platforem, jako je Facebook, X a Instagram, (výhledově YouTube), a organizuje různé projekty a události v této oblasti.

Online komunikace prostřednictvím sociálních platforem:

- **Kontaktní kampaně na sociálních platformách:** Vytváříme kontaktní kampaně na sociálních platformách, které slouží k oslovování naší cílové skupiny a šíření relevantních informací o našich aktivitách, událostech a důležitých tématech týkajících se válečných hrobů a pietních míst. Tyto kampaně zahrnují organické příspěvky, soutěže a další interaktivní prvky, které zapojují naši online komunitu.
- **Sociální platformy jako prostředek dialogu:** Sociální platformy nám slouží jako prostředek dialogu s naší komunitou. Aktivně reagujeme na komentáře, dotazy a připomínky našich sledujících a podporujeme otevřenou diskusi o tématu válečných hrobů a péče o ně. Budujeme tak důvěru a loajalitu našich sledujících a posilujeme vztahy s naší online komunitou.

Offline komunitní akce a projekty:

- **Komunitní setkání:** Plánujeme pořádání komunitních setkání, která poskytnou příležitosti pro osobní interakci a diskusi s veřejností.
- **Participativní akce a projekty:** Zapojujeme veřejnost do participativních akcí a projektů, které umožňují aktivní účast a přímý vliv na naše aktivity. To může zahrnovat například dobrovolnické práce při údržbě válečných hrobů, sběr historických dat, aktuálních informací o stavu válečných hrobů a pietních míst nebo organizaci vzpomínkových a pietních akcí.

Cíle a význam komunitních aktivit:

- posílení povědomí a porozumění veřejnosti o problematice péče o válečné hroby a pietní místa;
- budování a udržování důvěry a loajality naší komunity;
- získání zpětné vazby a podnětů pro další rozvoj našich aktivit;
- posílení sounáležitosti a angažovanosti veřejnosti v tématu válečných hrobů a jejich ochrany.

6.1.6 Veřejné akce (events)

Oddělení se podílí na pořádání kulturních – vzpomínkových či pietních a vzdělávacích akcí, které mají za cíl osvětově působit jak na státní samosprávu, tak na veřejnost. Tyto akce slouží k zvyšování povědomí, vzdělávání a zapojení veřejnosti do problematiky péče o válečné hroby a pietní místa.

Typy kulturních a vzdělávacích akcí:

- **Přednášky a prezentace:** Pořádáme přednášky a prezentace o historii, významu a současných otázkách týkajících se válečných hrobů a pietních míst. Tyto akce jsou určeny jak pro odbornou, tak pro širokou veřejnost a poskytují přehled o tématu z různých perspektiv.
- **Webináře a online semináře:** V dnešní digitální době plánujeme organizovat také webináře a online semináře, které umožňují účastníkům se zapojit z pohodlí svého domova. Tyto interaktivní akce poskytují možnost pro hlubší diskusi a výměnu názorů na aktuální témata týkající se válečných hrobů a péče o ně.
- **Semináře a workshopy:** Semináře a workshopy jsou určeny pro odbornou veřejnost, pracovníky státní samosprávy, akademickou sféru a další zainteresované strany. Tyto akce jsou zaměřeny na detailní analýzu a diskusi o konkrétních tématech, metodách a technologiích v oblasti péče o válečné hroby.

Cíle a význam kulturních a vzdělávacích akcí:

- zvýšení povědomí o historii a významu válečných hrobů a pietních míst;
- poskytnutí odborných znalostí a informací o péči a ochraně válečných hrobů;
- podpora dialogu a vzájemného porozumění mezi různými zainteresovanými stranami;
- inovace a zlepšení pracovních postupů a technologií v oblasti péče o válečné hroby;
- zapojení veřejnosti do aktivit spojených s péčí a ochranou válečných hrobů a pietních míst.

6.1.7 Publikační činnost: zveřejňujeme výroční zprávy v češtině a v angličtině jako hlavní prostředek komunikace o naší činnosti, dosažených cílech a dalších klíčových informacích. Zprávy jsou dostupné v elektronické verzi na webových stránkách oddělení. Kromě publikování pravidelných výročních zpráv plánujeme také spolupráci s Vojenským historickým ústavem na vydávání reprezentativních publikací zaměřených na významné lokality s českými válečnými hroby v zahraničí.

Cíle a význam publikační činnosti:

- informovat veřejnost o naší činnosti a dosažených výsledcích;
- zachovat historickou paměť;
- osvětově působit a vzdělávat veřejnost o významu péče o válečné hroby a pietní místa.

6.1.8 Firemní identita a PR materiály

Firemní identita je klíčovým prvkem pro vnímání oddělení na veřejnosti a pro budování důvěryhodnosti a rozpoznatelnosti „značky“. Dbáme na zachování jednotné firemní identity prostřednictvím konzistentního používání barev, grafických prvků a typografie v našich prezentačních materiálech. Připravujeme a distribuujeme různé informační tiskoviny, které jsou v souladu s naším vizuálním stylem a komunikačními principy. Offline materiály jsou součástí našich PR kampaní, které navrhujeme tak, aby oslovily naši cílovou skupinu a posílily povědomí o našem oddělení a jeho aktivitách.

6.1.8.1 Firemní kultura jako nástroj public relations: firemní kultura hraje klíčovou roli v rámci public relations oddělení a významně přispívá k dosažení našich cílů. Dobře definovaná a aktivně podporovaná firemní kultura nejen zlepšuje vnitřní komunikaci a spolupráci mezi zaměstnanci, ale také pozitivně ovlivňuje vnímání našeho oddělení veřejností a našimi partnery.

Klíčové aspekty firemní kultury zahrnují:

- **Hodnoty a mise:** Jasně definované hodnoty a mise, které odrážejí naše závazky k ochraně válečných hrobů a pietních míst, a které jsou sdíleny a přijímány všemi zaměstnanci. Tyto hodnoty a mise komunikujeme nejen interně, ale i externě, aby veřejnost rozuměla našim cílům a principům.
- **Transparentnost a otevřenost:** Podpora transparentnosti a otevřené komunikace v rámci oddělení i navenek. Pravidelně informujeme zaměstnance o důležitých rozhodnutích a změnách, což posiluje jejich zapojení a důvěru. Stejnou transparentnost aplikujeme ve vztahu k veřejnosti, což zvyšuje naši důvěryhodnost.
- **Týmová práce a spolupráce:** Podpora týmové práce a spolupráce uvnitř oddělení.
- **Profesní rozvoj a vzdělávání:** Investujeme do profesního rozvoje našich zaměstnanců prostřednictvím vzdělávacích programů, školení a seminářů.
- **Ocenění a uznání:** Uznáváme a oceňujeme úsilí a úspěchy našich zaměstnanců. Pravidelné oceňování přispívá k vyšší pracovní morálce a motivaci, což se pozitivně odráží na celkové kvalitě naší práce.
- **Sociální odpovědnost:** Podporujeme a zapojujeme se do aktivit společenské odpovědnosti, které odrážejí naše hodnoty a poslání. To zahrnuje nejen péči o válečné hroby, ale také širší komunitní a charitativní iniciativy.

Implementace firemní kultury do public relations:

- **Interní komunikace:** Aktivně podporujeme interní komunikaci prostřednictvím pravidelných setkání, interních zpravodajů a digitálních komunikačních platforem, díky čemuž jsou všichni zaměstnanci dobře informováni a angažováni.
- **Externí komunikace:** Firemní kultura je komunikována i navenek prostřednictvím našich mediálních výstupů, webových stránek a sociálních platforem. Prezентujeme naše hodnoty a úspěchy, což přispívá k pozitivnímu obrazu oddělení na veřejnosti.
- **Společenské akce:** Organizujeme a účastníme se vzpomínkových a pietních aktů, které podporují naši firemní kulturu a umožňují nám sdílet naše hodnoty s širší komunitou.

Firemní kultura nejen posiluje vnitřní soudržnost a efektivitu našeho týmu, ale také významně přispívá k budování pozitivního veřejného obrazu a k dosažení našich cílů v oblasti public relations.

7. ZÁVĚR

Po dvaceti letech od účinnosti zákona č. 122/2004 Sb. se nacházíme v přelomové fázi, ve které musíme redefinovat naše úkoly a cíle a reagovat na požadavky odborné a laické veřejnosti a také na výzvy vyplývající z postupujícího technologického vývoje. Zároveň si uvědomujeme, že válečné hroby nejsou mrtvým tématem patřícím do učebnic dějepisu, ale mají vztah k současnosti a jako součást veřejné diplomacie mohou být významným nástrojem k prosazování českých zájmů v zahraničí.

Smyslem Koncepce není detailně popsat jednotlivé cíle, ale naznačit naše hlavní priority v péči o válečné hroby. Mezi ně patří systematický archivní výzkum, který nemohl být v minulosti z kapacitních důvodů vykonán v požadované míře a který je zásadní pro identifikaci nových válečných hrobů. Druhým pilířem je rozvíjení pomníkove diplomacie s jejím potenciálem vytvářet dobrý obraz České republiky v zahraničí. V této oblasti chceme aktivně přistupovat k zemím, s nimiž nás pojí sdílená zkušenost válečných konfliktů, ale dosud jsme nenavázali užší spolupráci. Navíc předpokládáme, že počet zemí, ve kterých evidujeme naše válečné hroby, se bude dále rozrůstat.

Koncepce se také zabývá připravovanou aktualizací veřejného portálu Centrální evidence válečných hrobů, který bude reflektovat požadavky široké veřejnosti nejen s vyhledáváním válečných hrobů, ale především s jejich propojením na údaje ke konkrétním padlým vojákům včetně archivní dokumentace, která se k nim zachovala. Už přes rok komunikujeme s veřejností prostřednictvím sociálních platforem.

Naplnění Koncepce bude vyžadovat zvýšené finanční nároky a adekvátní personální zabezpečení k plnění vytčených cílů.

Schválená Koncepce bude realizována prostřednictvím jednotlivých úkolů, které budou předloženy k součinnosti vojenským zařízením a vojenským útvarům v resortu ministerstva. Avšak pro komplexní péči o válečné hroby je nutná spolupráce napříč resorty, kraji a jednotlivými obcemi.

Seznam použitých zkratk

AVM	Asociace Vojenské památníky
CEVH	Centrální evidence válečných hrobů
CEVH– VP	Centrální evidence válečných hrobů – veřejný portál
ČR	Česká republika
CWGC	Commonwealth War Graves Commission
ČČK	Český červený kříž
MO	Ministerstvo obrany
OVV MO	odbor pro válečné veterány Ministerstva obrany
OVVVH MO	odbor pro válečné veterány a válečné hroby Ministerstva obrany
UIPN	Ukrajinský institut národní paměti
ÚPO	úřad přidělnice obrany
ZÚ	zastupitelský úřad